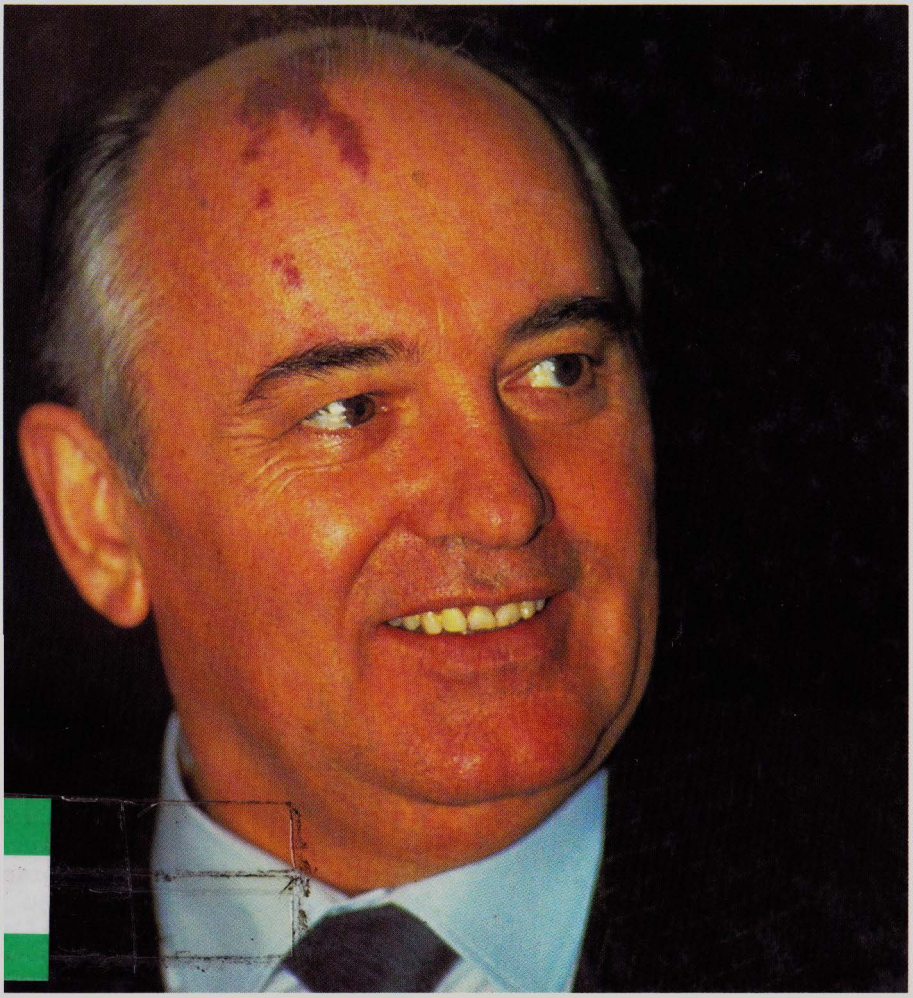
İnsanlık tarihine yön verenler

MİHAİL GORBAÇOV

Soğuk Savaş'ın sona ermesini sağlayan ve Doğu Avrupa'nın özgürlüğüne kavuşmasına yardımcı olan Sovyet lideri

MİHAİL GORBAÇOV

Anna Sproule

DİZİDEKİ DİĞER KİTAPLAR
Abraham Lincoln, Anna Sproule
Albert Schweitzer, James Bentley
Bob Geldof, Charlotte Gray
Charlie Chaplin, Pam Brown
Dalai Lama, Christopher Gibb
Eleanor Roosevelt, David Winner
Florence Nightingale, Pam Brown
Lech Walesa, Mary Craig
Louis Pasteur, Beverley Birch
Mahatma Gandhi, Michael Nicholson
Maria Montessori, Michael Pollard
Marie Curie, Beverley Birch
Martin Luther King, Valerie Schloredt ve Pam Brown
Nelson Mandela, Benjamin Pogrund
Teresa Ana, Charlotte Gray

Resim Kaynakları:
Brian Harris: 55; Hulton Fotoğraf Kütüphanesi: 7; Keston Koleji Fotoğraf Arşivi: 33; Magnum Photos Ltd: 6(Eric Lessing), 18, 25 (İan Berry), 27 (Henri Cartier-Bresson), 28, 29(Burt Glinn), 32 ve 56 (üst) (Franco Zecchin), 37 (Peter Marlow), 58(Abbas); John Massey Stewart: 16 (üst), 44-5; Novosti: 36; Sovyetler Birliğiyle Kültürel İlişkiler Derneği: 15, 16, (alt), 19, 20, 34, 35, 42, 43, 46; Frank Spooner Resimleri: 4 (V Shone/ Gamma), 8 (üst) ve 9 (üst) (Chip Hires/Gamma), 8 (alt) (Patrick Piel/Gamma), 9 (alt) (G Merillon), 11 (Felici/Gamma), 12 (A.P.N./Gamma), 13 ve 30 (Daniel Simon/Gamma), 22, 40-1 ve 48 (Novosti/Gamma), 41 (üst) (Blanche/Gamma), (alt) (Tass/Gamma), 51 (Merillon/Piel/Gamma), 53 (üst) (E Bouvet/Gamma), (alt) (Bouvet/Merillon/Gamma), 56 (alt) (Zoja/Gamma), 57 (üst) (Merillon/Gama), (alt) (Bassinac/Gamma), 60; Kapak: Frank Spooner.

1990 yılında İngiltere'de yayımlanmıştır.
16 Chalk Hill, Watford,
Herts WD1 4BN, İngiltere
Exley Publications.

Telif Hakkı © Exley Publications, 1990
Telif Hakkı © Anna Sproule, 1990

CIP bilgileri kopyası İngiliz Kütüphanesi'nden istek üzerine temin edilebilir.

ISBN 975-8030-06-X

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, Yayımcı'nın yazılı izni olmaksızın, mekanik ya da elektronik yöntemlerle fotokopi çekme, banda kaydetme, bilgi depolama ve dönüştürme de dahil olmak üzere, hiçbir şekilde çoğaltılamaz, yeniden yayımlanamaz.

1996'da Türkiye'de yayımlanmıştır.
İlkkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri
Özveren Sokak 32/1 Maltepe-ANKARA
Tel: 0.312. 231 73 74 Fax: 0.312. 231 73 79

Türkiye Editörü: Sezai Kaynak
Çeviri: Leyla Onat
Dizgi: İlkkaynak Ltd. Şti.
Diziler, Helen Exley tarafından derlenmiş ve yayımlanmıştır
Resim araştırması: Elizabeth Loving
Yazı İşleri Müdürü: Samantha Armstrong ve Margaret Montgomery

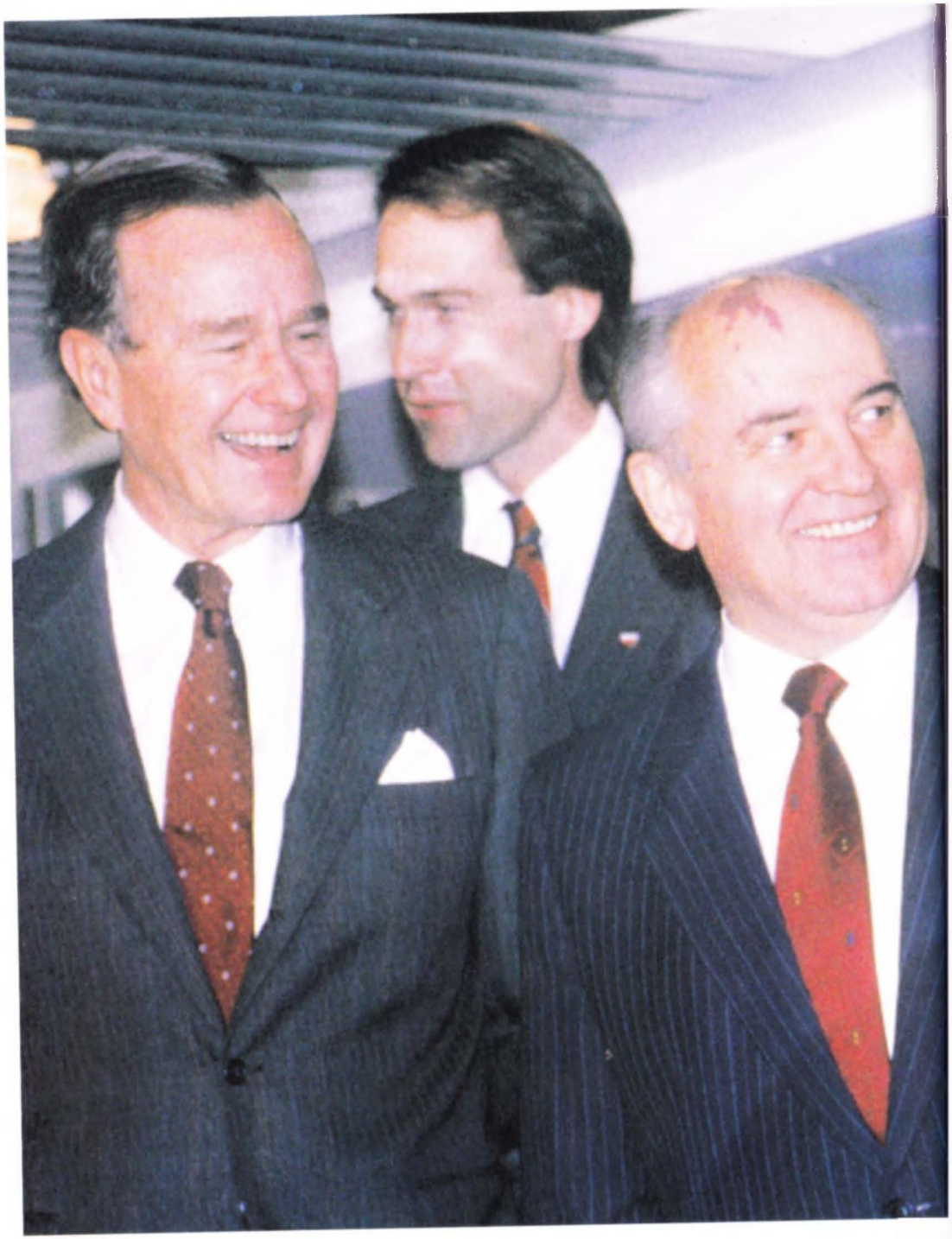
1996'da Singapur'da basılmıştır.

MİHAİL GORBAÇOV

Soğuk Savaş'ın sona ermesini sağlayan ve Doğu Avrupa'nın özgürlüğüne kavuşmasına yardımcı olan Sovyet lideri

Anna Sproule

İLKKAYNAK
KÜLTÜR VE SANAT ÜRÜNLERİ

"Bay Gorbaçov, korkuyu yasakladı."

Rupert Cornwell
"The Independent" gazetesinden
28 Aralık 1989

Kabuslar sona erince

Kabusların sona erdiği ve düşlerin gerçekleştiği bir gündü. Malta kıyılarına demirlemiş yolcu gemisinde, dünyanın en güçlü iki ülkesi, barış andı içiyordu.

Dışarıda rüzgar uğuldarken, gazeteciler Maxim Gorki'nin güvertesini doldurmuşlar, yeni haberi bekliyorlardı. Birkaç ay önce duydukları, ayın haberi olabilirdi: Hatta yüzyılın haberi. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı George Bush ve Sovyetler Birliği Başkanı Mihail Gorbaçov, Soğuk Savaş'ı ilan etmek üzere buluşmuşlardı.

II. Dünya Savaşı'ndan beri, Batı ile Komünist Doğu bloku arasında sürüp giden gerilim, öldüresiye rekabet, zehirli korku ve nefret sisi artık sona eriyordu: Hepsi bitmişti. Mihail Gorbaçov'un dediğine göre, Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı hiçbir zaman "sıcak savaş" açmayacaklardı. "Eminim ki, Amerika Birleşik Devletleri de bize savaş açmayacaktır," diyordu. Ve George Bush, Soğuk Savaş'ın, gerçekten bitip bitmediğini sorduğunda, sevinçle onaylamıştı.

Bunlar 1989 yılında olmuştu: 1989'un son ayında. Ve Soğuk Savaş, birçok başlıktan yalnızca biriydi. İki büyük lider, 3 Aralık tarihinde açıklama yaptıklarında, inanılmazın gerçekleştiği görüldü.

Karadeniz'den Baltık Denizi'ne kadar Avrupa'yı etkileyen kabuslar bitmek üzereydi. Olanaksız görünen şey, artık olanaksız değildi. En inanılmaz, fantastik, çılgın düşler, birer birer gerçekleşmek üzereydi.

Karşıda: Amerika Birleşik Devletleri Başkanı George Bush ile Sovyetler Birliği Başkanı Mihail Gorbaçov, Rus yolcu gemisi "Maxim Gorki"de, 1940 yılından beri sürüp giden Soğuk Savaş'ı sona erdirmek için bir araya geldiler. Mihail Gorbaçov, Soğuk Savaş'ın sona erdirilmesi için yaptığı çalışmalarından dolayı, 1990 yılında Nobel Barış Ödülü'ne layık görüldü.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Doğu Avrupa, Sovyetler Birliği idaresi altına girdi. Bu ülkeler, Almanya'dan başlayıp, Bering Boğazı'na kadar uzanan büyük Komünist "İmparatorluğunun" birer parçası olmuşlardı. Sovyet "İmparatorları", bu resimde görüldüğü gibi, kontrolu güçle sağlıyorlardı. Yıl 1956; bu sahne Macaristan'ın Budapeşte kentinde geçiyor. Yerde yatan ölü adam, Ekim ayında, Sovyet idaresine karşı isyan eden, yüzlerce, binlerce insandan biri. Kenti yarıp geçen Sovyet tankları, devrimi iki hafta içinde bastırmışlardı.

Bay Starch için cenaze yok

Örneğin, Çekoslovakya'da gerçekleşen düş, bir ölümdü: Çeklerin Bay Starch diye çağırdıkları canavarın ölümü.

Orta Avrupa'daki aileler, bir ölümü ilan etmek için, siyah çerçeveli ölüm ilanları asarlar. Bay Starch'ın ölüm ilanı da, Çekoslovakya'nın başkenti Prag'ın merkezindeki Wenceslas Meydanı'na asılmıştı. Kral Wenceslas'ın heykeli -at üzerindeki demir adam - kahkahalar atarak ilanı okuyan Çekleri seyrediyordu.

İlanda, alaylı bir ifadeyle, merhumun 17 Kasım günü öldüğü ve polislerin büyük yas tuttuğu yazıyordu. Cenaze töreni yapılmayacaktı. "Starch" sözcüğü, Çek dilinde, "korku" demekti.

Çekoslovakya'da korku, herkesin yoldaşıydı. Kasımın ortalarında, korkuya karşı gelmek isteyen öğrenciler olmuştu. Ayın onyedisinde, elli bin öğrenci, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana, ülkeyi yöneten Komünist hükümete karşı, barışçıl bir protestoya kalkışmışlardı. Protesto, Wenceslas Meydanı'nda sona ermiş, öğrenciler, ellerindeki mumlarla iki çizgi belirlemişlerdi.

Bariyerlerin göz kırpan ışığında, üç bin protestocu toprağa oturmuş, ellerini havaya kaldırmış ve "Şiddet yok!" diye bağırmıştı. Polis, ellerindeki kalkanlar ve coplarla büyük bir duvar gibi ilerleyerek öğrencilere yaklaşmıştı. Öğrenciler, yaklaşan polislere çiçekler uzatmışlardı: Kırmızı karanfil ve kokulu pembe güller. Yanıt olarak polisler, mumları tekmelemişler, protestoculara saldırarak dövmüşlerdi.

Çanların söylediği

O akşam, daha önceki birçok akşam gibi, Prag'da korku egemendi. "Prag Baharı" denen büyük reformların yapıldığı günden bu yana yirmi bir yıl geçmişti ve bu yıllar içinde hep korku yaşanmıştı. Çek reformcuları, insanlar için özgürlük istiyorlardı ama Doğu Avrupa'yı denetim altında tutmak isteyen Sovyet liderleri bundan hoşlanmıyorlardı. 1968 yılının Ağustos ayında, Rus tankları reform hareketini

yıkmak üzere sokaklarda dolaşıyorlardı. Ve Çeklerin teslim olmaktan başka şansları yoktu.

1989 Kasım'ında, her şey değişmişti. Dünya soluğunu tutup bekledi, ama Rus tankları gelmedi. Üç almak üzere, Çek halkı protestolara başladı. Ve bu kez kazandılar.

Ayın sonunda, Bay Starch ölmüştü ve Komünist Parti gücünü yitirmişti. Her yanda neşe vardı ve insanlar Wenceslas Meydan'ına toplanmış ellerindeki zilleri çalıyorlardı. Bu zil sesleri, Komünistlere, çok iyi bilinen eski bir peri masalından mesajlar taşıyordu. "Zaman doldu. Artık her şey bitti. Yolunuza gidin Parti Patronları - sizin masalınız sona erdi!" diyordu.

Doğu Alman sınırındaki insanlar da, bu konuda şaka yapıyorlardı. Berlin'de, tişörtlerle dolaşıyorlar ve, "Son kişi de gitti, ışığı söndürün," diye bağırıyorlardı. Burada, ülkeden çıkıp gitmekten söz ediyorlardı elbette.

Komünistler, uzun zamandır Doğu Almanya'yı idare ediyorlardı ve ülkeyi hapishaneye çevirmişlerdi. Yalnızca çok yaşlılar ülkeden çıkıp gidebilirlerdi. Doğu

Macaristan Devrimi'nden on iki yıl sonra, Çekoslovaklar da Sovyetlerin Komünizm baskısından kurtulmaya çalıştılar. 1968 yılında, büyük reformlara giriştiler. İnsanlar, hükümetle ilgili konularda bile düşündüklerini söyleyebileceklerdi. Komünist olmayan gruplar, politikada yer almaya başladılar ve kısa süre, ülke bu reformlar nedeniyle mutlu oldu. Ama bu "Prag Baharı", 20 Ağustos 1968 günü, yukarıdaki gibi Sovyet askerlerinin ülkeye girmesiyle, rafa kaldırıldı.

1961 yılında Berlin duvarı yapıldığı zaman ve 1989'da duvar açıldığı zamandan iki görüntü. İnsanlar, yıllardır batıya geçmeye çalışırken öldüler. Kimisi duvarın dibinde yatıyor (karşı, altta). Üstte, duvar aralanırken sevinen yüzler görülüyor. Asker gülerken, bir kadın ağlıyor. Kentin "duvarkakan"ları denen kişiler, hatta çocuklar, ellerine geçirdikleri çekiç ve keskilerle duvarı delmeye çalışıyorlar. Kasım ayındaki özgürlük gününde, duvar yıkıldı ve şimdi bu duvarın parçaları dünya yüzündeki birçok insan tarafından, anı olarak saklanıyor.

Almanya ve Batı Almanya arasındaki sınırdan geçiş olanaksızdı.

Yirmi sekiz yıl boyunca, mahkumlar, bu duvarı nefretle düşündüler. Başkentin ortasından geçen, nöbet kuleleri ve on dört bin nöbetçi asker tarafından korunan çirkin, beton bir duvardı bu. 1961 yılında, insanların Doğu Berlin'den Batı Berlin'deki özgür ve renkli yaşama kaçmalarını önlemek amacıyla kurulmuştu.

1989'a kadar, hemen hemen yüz kadar Doğu Alman vatandaşı, batıya kaçmak için duvarı aşmaya çalışırken öldürüldü. Kimileri, Berlin'in kanallarından kaçmaya çalışırken boğuldu, kimileri sınırdaki binalardan atlamaya çalışırken sakatlandı. Ama çoğu, duvarı bekleyen askerler tarafından vuruldu. Bu olaylar halk için büyük acıydı. Ve bu acılar çok uzun yıllar boyunca unutulmadı.

Duvar yıkılıyor

Kabus sürüp gitti. Yirmi birinci yüzyılda da devam edecek gibi görünüyordu. Ama birden her şey değişiverdi. 1989 yazında, Doğu Alman vatandaşları, tutsaklıklarını kırmaya başladılar. Hükümete tepki olarak, binlerce insan, ülke sınırında, bulabildikleri her yerden, batıya geçmeye karar verdiler.

Doğu Alman yöneticileri öfkelendiler ve tehditler savurdular, ama yararsızdı: İnsanlar, her gün gruplar halinde kaçıyorlardı. Ve bir gün hükümet, karşı çıkan halkı yatıştırmak amacıyla, inanılmayacak bir şey yaptı. 9 Kasım Perşembe günü Berlin Duvarı'nı yıktı.

"Ne Sovyetler Birliği ne de Amerika Birleşik Devletleri, kendi düşüncelerini zorla kabul ettirebilirler. İnsanları baskı altında tutmak, zorlamak, rüşvetle oyalamak, kırıp dökmek ancak bir süre için söz konusu olabilir."

Mihail Gorbaçov "Perestroika"

Coşku içinde, bağıran, çağıran, kornalarını çılgınca çalan Doğu Berlinliler, boldozerler duvarı yıktıkça, öteki tarafa akmaya başladılar. Gençler, bu duvardan nefret ettikleri için, öteki tarafa zafer çığlıklarıyla geçtiler. Kimileri, duvara saldırarak çekiçler keskilerle delmeye çalıştı. Kimileri dans etti, şarkı söyledi ve nöbetçilere çiçekler attı.

Duvarın yapıldığı günleri anımsayan daha yaşlı insanlar, uzun zamandır onlara yasaklanan yollarda yürürken şaşkınlık içinde sevinç gözyaşları döktüler.

Genç ya da yaşlı, tüm insanlar biliyorlardı ki, bir daha kimse, özgürlüklerini ellerinden alamayacak ve onları bir yere böyle kapatamayacaktı.

Papa ile Başkan

1989 yılının kış ayları yaklaşırken, Doğu Avrupa'da değişiklikler oluyordu. Bay Starch yalnızca Prag'da değil, ardı ardına öteki ülkelerde de ölmüştü. Bu kadar da değil: Batı'da da, olanaksız görülen düşler gerçekleşiyordu.

1 Aralık günü, büyük siyah bir araba, Roma'daki Vatikan'ın St. Peter's Meydanı'nı dolandı ve durdu. Bu arabada, Mihail Gorbaçov ile karısı vardı. Ateist bir ülkenin - yıllarca inançları nedeniyle Hıristiyanlara kötü davranılmış olan bir ülkenin Başkanı, Papa II. John Paul'ü ziyaret etmeye gelmişti. Bu, hiç alışılmamış bir şeydi.

Papa, Roma Katolikleri adına, 280 milyon insanın yaşadığı bir ülke başkanını, mutlulukla karşıladı. Çok iyi dil bilen Papa, konuğuyla kendi dilinde konuştu. Papa, 1927 yılında, Rus devriminin, Rus Çarlığını devirdiği dönemden bu yana hiçbir Sovyetler Birliği vatandaşıyla karşılaşmamıştı.

Ayrılırlarken, Polonya asıllı Papa, Moskova'ya davet almıştı. Ve Sovyet lideri, kendi ülkesindeki tüm insanlara inanç özgürlüğü vaadi vermişti. "Birçok dinden insan, Hıristiyan, Müslüman, Musevi, Budist ve daha başkaları, Sovyetler Birliği toprakları üzerinde yaşamaktadır. Hepsinin, kendi dini inançlarını yaşatmaya hakları vardır," demişti.

"Biz dine, materyalist olmadığı ve bilime ters düştüğü için tavır koyuyoruz ve bunu saklamıyoruz. Ama bu, inançlı kişinin ruhsal dünyasına saygısızlık etmemizi gerektirmez."

Mihail Gorbaçov, Haziran 1988'de Parti toplantısında konuşurken.

Sonra Gorbaçov, İlyuşin jetine binip, Marsaxlokk Körfezi'nin dalgalı sularıyla ilgili ikinci toplantısına katılmak üzere, Malta'ya hareket etti.

Özgürlük dokunuşu

Çekoslovakya gençliği; Sovyetler Birliği'nin Hıristiyan vatandaşları; Doğu Berlin'in "duvarkakanları" ve özgürlüklerini engelleyen, hapishane duvarlarını parçalayan tüm insanlar, iki noktada buluşuyorlardı. Hepsi, yıllardır, güçlü bir devlete itaat etmeyi gerektiren Komünizmden çok çekmişlerdi. Ve hepsi, Komünist lider Mihail Gorbaçov tarafından özgür bırakılmışlardı.

Onun sayesinde, Sovyet tankları Prag'ı istila etmemişti. Onun sayesinde, Berlin Duvarı yalnızca kötü bir anı olarak kalacaktı. Onun sayesinde, yıllardır Tanrı'ya gizlice ibadet eden dört milyon Ukraynalı, Katolik inançlarını özgürce yerine getirebileceklerdi.

Gorbaçov'un doğrudan etkisi, Doğu Almanya ile Batı Almanya arasındaki sınırın yıkılması noktasında

Papa, Başkan ile karısını karşılıyor. Birçok Rus, Raisa Gorbaçov'un ayrıcalıklı yaşamını ve giysilerini kıskanıyor. Batıda ise, onun giyinişi, zekası, hem kocası hem de Rusya için dost edinmelerine yardımcı olmuştur. Papa'yla buluşmak söz konusu olunca, Raisa, geleneksel siyah giysileri reddetmiş ve kırmızı bir giysisiyle gitmişti. Kırmızı, ateist Sovyetler Birliği'nin simgesiydi. Katolik dünyanın başkenti olan bu ülkede onlar kendi ülkelerinin durumunu incelikli bir dikkatle belirtmişlerdi.

1982 yılında, Sovyet Komünizminin gücü kutlanıyor. Komünizm rejimi altında, 1917 Rus Devrimi, her yıl geleneksel olarak, Sovyetler Birliği askeri kuvvetlerinin gücünü gösterecek büyük törenlerle kutlanırdı. Yukarıda, Moskova'nın Kızıl Meydanı'nda tanklar görkemli gürültülerle turlarken, karşı sayfadaki, devrim lideri Lenin'in büyük boy portresi onları izler gibidir.

sona eriyordu. Ama onun özgürlük dokunuşu, daha birçoklarını etkileyecekti: Soğuk Savaş'm, bir gün "sıcak" hale gelebileceğini düşünerek endişelenen birçok batılı insan da huzura kavuşmuştu. Dünya yüzündeki tüm canlı yaşamını tehdit altında tutan, nükleer bir savaştan korkuyorlardı.

Gorbaçov, şöyle demişti: "Böyle bir savaşın, ne galibi ne de mağlubu olabilir. Çünkü geride yaşayan insan kalmayacaktır. Bu herkes için ölümcül bir tehdittir." Onun sayesinde, bu korkular artık yok olmaktadır.

Demir dişli adam

Başkan Bush ile Gorbaçov, dünyadaki en güçlü iki kişiydi. Ama 1989 yılı kış aylarında, kimin daha güçlü olduğu hakkında kuşkuya hiç gerek yoktu.

Çıplak kafasındaki doğum lekesi ve geniş gülümseyişiyle Mihail Gorbaçov, herkesin gözünde, tarihi değiştirecek adamdı. Onu tanıyanlar, yiğitliğini, kararlılığını ve şaşırtıcı zekasını iyi bilirlerdi. Aynı zamanda cüretliydi. Bir Sovyet devlet adamı, daha önceki yıllarda şöyle demişti: "Bu adamın güzel bir gülümseyişi ama demirden dişleri var."

Demir dişler... bu imge aslında, milyonlarca insan üzerindeki korkuları kaldıran, özgürlükçü lider imgesine pek yakışmıyordu.

Ama öfke, Mikhael Gorbaçov'un yaşamını egemenlik altında tutan ideallerin, emrine verdiği özelliklerinden biriydi. Onun amacı, Sovyetler Birliği'ndeki korkuları sona erdirmek ve bir daha geri dönmelerini engellemekti.

Elindeki silahlar

1990 yılına kadar her şey iyi gitti. Sovyetler Birliği'nde bir zamanlar geçmişte kaldığı sanılan bazı şeyler geri dönmüştü. Hâlâ birçok sorunla karşı karşıyaydılar ama yiğitlik, güç ve öfkeyle bunları aşmaya çalışıyorlardı. Bu engeller onu korkutmuyordu, çünkü amacı onları aşmaktı.

Mihail Gorbaçov'un gücünün sırrı, en beklenmeyen zamanlarda bile, engelleri lehine döndürerek kendine özgü bir silah haline getirebilmesindeydi.

Mişa'nın tehlikeli dünyası

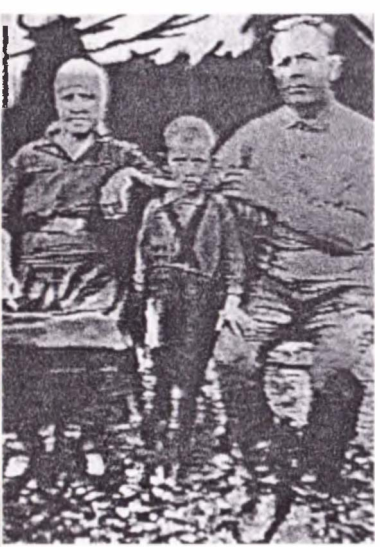
Her şeyi kolaylıkla değiştirebilen bu adam, var olmanın şans sayılabileceği bir dönemde ve bölgede dünyaya gelmişti. Bir Rus köylüsünün oğlu olan Mihail Sergeyeviç Gorbaçov, şanslıydı.

"Şanslı" Mişa, 2 Mart 1931 yılında, Privol'noye'de, ailesinin iki odalı köy evinde dünyaya geldi. Privol'noye, Rus Cumhuriyeti'nin güneyinde, Karadeniz ile Hazar Denizi arasındaki Stavropol bölgesindeydi. 1990'larda bile orası basit bir köydü: Tek taşlı yolu üzerinde, ördekler ve kazlar, sürüler halinde köylülerin tek katlı evlerinin önünden geçerlerdi. Mişa'nın zamanında, daha da az gelişmiş bir köydü.

O günlerde, birçok Rus köyü gibi, yaşamanın tehlikeli olduğu bir yerdi. Özellikle çocuklar için yaşam tehlikeliydi. Çevre köylerinin tümündeki bir ile iki yaşları arasındaki çocuklar, 1933 sonlarına kadar ölmüşlerdi. Yalnız onlar değil. Sovyetler Birliği'nin, "ekmek sepeti" denen ve Ukrayna'dan başlayıp Güney Rusya'ya kadar uzanan bu bölgesinde tahıl üreten insanlar, açlıktan ölüyorlardı.

Kıtlık, Rusya'da ilk kez görülmüyordu ama böylesine ilk kez rastlamışlardı. Bunun nedeni, kuraklık ya da sel gibi doğal afetler değildi. Buna, ne yazık ki insanoğlu neden olmuştu: Bu nedenin adı Joseph Stalin'di ve Sovyetler Birliği'ni tam yetkiyle yönetiyordu.

Tehlikeli bir dünyada güvenlik içinde olmak. Mihail Gorbaçov, büyükanne ve büyükbabasının ortasında, Privol'noye'deki avluda fotoğrafçıya poz veriyor. Büyükbabasının Komünist Parti içindeki önemli yeri sayesinde, 1930'lardaki büyük kıtlık günlerinde, öteki insanlar kadar zor duruma düşmemişlerdi. Daha sonraları, Mişa'nın büyükbabası, onun iyi eğitim görmesi için uğraştı. Çiftliğinin geniş kütüphanesinden, ona kitaplar vererek okumasını sağladı.

Stalin'in planı

1917 yılında, Vladimir İliç Lenin, Rus Devrimi sonucunda, Komünizmi iktidara getirdiği zaman, Stalin, onun teğmenlerinden biriydi. Lenin'in ölümünden sonra Stalin, bu kocaman yeni ülkeyi yönetimi altına aldı ve acımasızca yönetmeye başladı. Bunun için, Lenin'in zamanından kalma korku yöntemini kullanıyordu. Kimse, onun, Gulag denen mahkum kamplarından, idam mangalarından ve casuslarından kurtulamazdı.

Stalin, Sovyetler Birliği'nin, iki önemli şeye gereksinimi olduğunu söylüyordu. Biri, daha ağır bir endüstri: Daha fazla kömür, çelik, fabrika. Ötekisi, daha fazla yiyecekti. Daha çok yiyecek elde etmek için, Stalin, toprakları fabrikalara dönüştürdü.

Köylülerin küçük tarlaları, aletleri ve hayvanları, ellerinden alındı. Topraklar, "kolektif" adı verilen büyük çiftliklere bölündü ve köylüler buralarda çalışmak zorunda kaldılar. Bu kolektiflerden elde edilen üretimin bir kısmını, devletin belirlediği fiyatlarla Komünist Devlet'e satmak zorundaydılar. Kalanı ise, köylüler kendi aralarında bölüşüyorlardı.

Birçok köylü, kolektiflerden nefret ediyordu. Oralarda çalışmayı kabul etmediler; hayvanlarını devlete vermektense, öldürmeyi yeğlediler. Bu plana en büyük tehdit, *kulaklar* denen, daha varlıklı çiftçilerden geldi. O zaman Stalin, onlardan kurtulmaya karar verdi: Tüm bir sosyal sınıfı yok etmek istiyordu. 1928'den itibaren, Gulag hapishanelerini yüzbinlerce çiftçi ve köylü doldurmaya başladı. Bu insanlar orada çalışıyorlar ve ölüyorlardı. Bu rakam, kısa sürede milyonlara yükseldi.

Yaşamlarıyla ödediler

Bu arada, kasaba ve kentlerde, Stalin'in planı yürüyordu. Mişa'nın doğduğu 1931 yılında, Rus endüstrisi, hiç olmadığı kadar büyümüştü. Ama bu hızlı büyümenin bedeli vardı. Ve bunu, yine köylüler ödeyeceklerdi.

Bu endüstri patlamasını gerçekleştiren işçilerin

Joseph Stalin (altta), Joseph Dzhugashvili olarak doğmuştu ama daha sonraları, politikada aktif konuma geldiğinde, "çelik adam" anlamındaki Stalin adını aldı. Rusya'yı yönettiği 1928 ile 1953 yılları arasında, otuz milyon insanı ölüme gönderdi. Bunların arasında, politik düşmanları, "kulaklar" ve sıradan insanlar vardı.

Bir polisin ölümü. 1917 yılında, Rus Devrimi gerçekleştiği zaman, (şimdi Leningrad olan) Petrograd'da devrimciler, Rus Çarlığı'nın düzenini sağlayan kişilere saldırmışlardı. Rus Çarlığı, yüzyıllardır, halkı baskı altında tutmuştu. 1917 yılında, halk, kendi egemenliğine sahip oldu.

ОРУЖИЕМ МЫ ДОБИЛИ ВРАГА
ТРУДОМ МЫ ДОБУДЕМ ХЛЕБ
ВСЕ ЗА РАБОТУ, ТОВАРИЩИ!

1920 yılında yapılmış olan bu afişte, örsle çalışan kadın ve erkek, Komünistlerin yiğitlik ve yoldaşlık amaçlarını simgeliyor. Altında şöyle yazıyor: "Düşmanlara son darbeyi, kollarımızla vereceğiz ve ekmeğimizi çalışarak kazanacağız. Hep birden çalışmaya başlayalım yoldaşlar!" Ne yazık ki, Rus Devrimi de, çarlık zamanındaki gibi baskı getirdi. Devrimin de, kendi çarları vardı: Ve onlar, en kötü çarlar kadar güçlü ve haindiler. Ama, işçi sınıfının yaşamlarının düzelmesine yol açtı. Örneğin, kadınlar, erkeklerle eşit haklara sahip oldu. Ülkede birçok okul açılarak milyonlarca büyük ve küçük insanın eğitilmesine çalışıldı.

doyurulması gerekiyordu. Bunu yapabilmek için, devlet, çiftliklerden gitgide daha fazla ürün almaya başladı. Köylüye giderek daha az yiyecek kalıyordu. Mişa'nın yaşadığı bölgede, bir yıl önce devlet, mahsulün yarısını almıştı. 1931 yılındaysa, neredeyse üçte ikisini almıştı. Çiftçilerin ürettikleri yiyecekten kendilerine kalan miktar, hızla azalıyordu. Bu yüzden, önce yaşlılar ve hastalar, sonra da en küçükler ölmeye başladı.

Milyonlarca insan öldü.

2 Mart 1933'te, ikinci yaşını kutlayan Mihail Gorbaçov, yaşamını sürdürmeyi başardı.

"Yaşam giderek iyileşecektir."

Mihail Gorbaçov, "Perestroika"

Parti büyüsü

İki yaşındaki bir çocuk için, Privol'noye, yaşayacak birçok yerden daha iyiydi. Ama Mişa'nın şanslı oluşunun başka nedenleri vardı. Doğru aileye doğmuştu. Babası Sergei Gorbaçov - "Sergeyeviç", "Sergey'in oğlu" demektir - bir köylüydü ama aynı zamanda Komünist Parti üyesiydi. Büyükbabası ise, Privol'noye'nin gördüğü ilk kolektif patronuydu.

Sovyet Rusya'da, parti başkanları en üst sınıf insanlardı.

Mişa'nın kanındaki parti yandaşlığı ve bunun önemi, onu çevresinde olup bitenlerden korudu. En azından yiyecekleri vardı. Mişa'nın en sevdiği yemek, soğan ve havuçla pişirilmiş domuz yahnisiydi. Oysa, çevredeki aç köylerde, bir parça ekmek bile lüks sayılabiliyordu.

Güney Rusya'ya savaş geliyor

Mişa bir çocuktu ama yalnız değildi. Privol'noye gibi bir yerde, herkes herkesi tanırdı ve her zaman arkadaşları vardı. Öteki köy çocukları gibi, sekiz yaşında ilk okula başladı. 1939 yılıydı ve o yıl II. Dünya Savaşı patlak vermişti.

1941 yılında, Sovyetler Birliği, Almanların işgaline uğrayınca, savaş Güney Rusya'ya da geldi. Mişa'nın babası da dahil olmak üzere, tüm genç adamlar savaşa çağırıldılar. Stavropol'a bombalar düşmeye başladı.

II. Dünya Savaşı, Sovyetler Birliği'ne geldi. 1941 yılında çekilmiş bu fotoğrafta, Kırım'daki kadınlar, Nazilerin öldürdüğü askerler arasında, sevdiklerini arıyorlar. Rusya, her iki dünya savaşından da çok çekti. II. Dünya Savaşı'nda yirmi milyon insanını yitirdi.

Naziler, kentteki Yahudileri toplayıp, onları ana meydanda kurşuna dizdiler.

Birçok insan eşyalarını toplayıp, yaşamın daha az tehlikeli olduğu bölgelere kaçmaya çalıştılar. Ama Gorbaçovlar, olduklarıyerde kaldılar. Bu arada Sergei Gorbaçov, ordudan kaçıp geldi. Privol'noye'ye gelip, yeniden traktör mekanisti olarak çalışmaya başladı.

Sıcak, toz ve meydan okuyuş

Rus köylüleri, genellikle on altı yaşında işe başlarlardı. Ama, savaşta o kadar çok insan yaralanmış ve ölmüştü ki, hükümet, daha küçük çocukların çalışmaya başlamalarını istedi. Savaşın ortasından başlayarak on iki yaşın üstündeki tüm çocukların, mahsulü ekerken ya da kaldırırken yılda tam elli gün çalışmaları istendi.

Mişa Gorbaçov, çiftlikte çalışmaya, barışın sağlandığı 1945 yılında, on dört yaşındayken başladı.

Her yaz, babasıyla ve bir başka aileyle birlikte tarlalarda, bir hasat makinasını kullanarak çalışıyordu. Sıcak, toz ve on iki saat boyunca çalışmak kolay değildi ama o, bunları bir meydan okuma olarak kabul ediyordu. 1949 yılındaki bereketli bir hasat yılında, Gorbaçov takımı, Sovyet hükümetinden, başarılı çalışmalarından dolayı, özel bir madalya aldı. Sergei ile oğlu, artık Kırmızı Bayrak Nişanı sahibiydiler.

Hasattan sonra, Mişa, ilk kez yaşadığı köyden ayrıldı. On mil ötedeki Krasnogvardeyskoye'deki liseye devam edecekti. Okulun eski kayıtlarının gösterdiğine göre, okulda her dersten yüksek not alan bir çocuktu. Yalnızca Almanca dersinden aldığı notlar düşüktü.

Başka alanlarda da iyiydi. Bazı okul arkadaşları, onun okul tiyatrosunda, Rus prensi rolünü çok başarıyla oynadığını anımsıyorlar. Kimi arkadaşları, onu sözü dinlenen bir kişi, bir lider gibi görüyorlardı. Gerçekten de, okulun Genç Komünistler Birliği, yani Komsomol'ün üyeleri arasındaydı. Gençlerin çoğu, bu gençlik hareketlerine katılırlardı ve Mihail Gorbaçov, Birlik'in kendi okulundaki uzantısını yönetiyordu.

"Kendini haklı sanan tipten"

Ailesinin Parti'ye yakınlığı nedeniyle, Mişa'nın Komsomol'e katılması, zaten gerekiyordu. Birçok kişi gibi, o da Stalin'in yarattığı yapay kıtlığı anımsıyordu. Ama, yine birçokları gibi, buna neden olan sistemi sorgulamak aklına gelmiyordu. Parti, tüm Sovyetler Birliği'ndeki yaşamın gerisinde duran büyük Parti'ydi. Stalin de, onun patronu. 1940'lardaki gençler için, Sovyetler Birliği'nin başka türlü yönetilmesini düşünmek, neredeyse olanaksızdı. Karşı çıkmaksa, söz konusu bile olamazdı.

Ama Mişa Gorbaçov, karşılaştığı bazı sorunlardan açıkça söz etmekten kaçınmazdı. Lise yıllarındaki kız arkadaşı Yulia Karagodina, onun öğretmenleriyle tartıştığını anımsıyor. Bir gün, tarih öğretmeni onu

1940 yılında, geniş Rus göğü altında, çiftçiler mahsulü topluyorlar. Mişa Gorbaçov, tarlada babasıyla çalışmaya başladığında, savaş ve katlık, Rusya'nın mahsulünü sıfıra indirmişti. Ama 1949 yılında, durum düzelmişti ve o yıl bol üretilen mahsul nedeniyle Gorbaçovlar ödül almışlardı.

yararsız bir kişi olmakla suçlamış, Mişa, karşılığında, tüm sınıf arkadaşlarının önünde, şöyle bağırmıştı: "Öğretmenlik sertifikanı muhafaza etmek istiyor musun sen?"

Kendinden çok emin olarak birçok kişiyle tartışıyordu. Öğretmenleriyle, Komsomol üyeleriyle, hatta Komsomol gazetesini çıkaran kız arkadaşı Yulia ile. Yulia'nın dediğine göre,"... kimi zaman çok soğuk ve işadamı zihniyetli biri oluveriyordu." Bir gün, çalışmasını bitiremediği için, tüm ötekilerin yanında, onu kovmuştu.

"O, kendini her zaman haklı gören ve bunu başkalarına kanıtlayabileceğini sanan tiplerdendi," demişti Yulia.

Mihail Gorbaçov'un, 1950'lerde, büyük kent yaşamıyla ve yabancılarla tanıştığı, Moskova Devlet Üniversitesi. Orada şimdiki eşiyle tanışmıştı. 1978 yılında, Gorbaçovlar, Moskova'ya döndüklerinde, Raisa, Üniversite'de felsefe öğretmeye başladı.

Moskova Üniversitesi

1950 yılında, Mihail Gorbaçov, gelecekteki yaşamı için önemli iki karar aldı. Büyükbabası ve babası gibi, Komünist Parti'ye üye oldu. Ardından da, iyi bir eğitim görebileceği Sovyetler Birliği'ndeki en iyi üniversite olan Moskova Üniversitesi'ne yazıldı.

Üniversiteye girmek sorun olabilirdi ama bir zamanlar kazanılmış olan Kızıl Bayrak Nişanı, burada işe yaradı. Parti üyesi oluşunun da yararını gördü. Birçok aday arasından sivrilerek üniversiteye girdi.

Ülke vatandaşlarının, onda birinden azı Komünist Partisi üycsiydi ve bu yüzden, Parti üyeliği kişiyi, özel biri haline getiriyordu.

Gorbaçov'un Moskova'da okuduğu bölüm, hukuktu. Niçin olduğunu kimse bilmiyor. Köyden gelen biri için, bu garip bir seçimdi. Yine de, beş yıl boyunca sıkı bir eğitim gördü ve iyi bir dereceyle mezun oldu. Bu arada, evlendi.

Eşi, Raisa Maximovna'ydı ve Sibirya'nın doğusundaki uzak bir yöreden gelmişti. Moskova'da felsefe okuyordu. Gorbaçov onu, okulun ortalarındayken, bir okul balosunda tanımıştı. Baloya, dans dersi alan arkadaşlarıyla dalga geçmek için gitmişti. Oradan çıktığında, Rasia'nın güzelliği ve tatlı gülüşüyle büyülenmişti.

Hatip özellikleri

Provol'noye'den gelen bu genç adamın, Moskova'da elde ettiği şeyler, yalnızca Raisa ile hukuk derecesi değildi. Aynı zamanda dikkat çeken bir hatip olmuştu. İyi duruşma avukatlarının, iyi konuşmacı olmaları beklenir; Bu yüzden Birliği'ndeki, hukuk fakültelerinde avukat adaylarına iyi konuşmacı olabilmeleri için her türlü hitap etme özellikleri öğretilir.

Okul belgelerine göre, Gorbaçov, zaten kendisini toplum önünde ifade etmekte, doğuştan gelen özel yeteneklere sahipti. Bu özelliği, Batı'nın seçkin kişileriyle ilişki kurması için yardım etti. Moskova'daki öğrencilerin çoğu, kalabalık yatakhanelerde, bir odada 4 ila 6 kişi sıkışarak yaşarlardı. Ama Kızıl Bayrak Nişanı olan Gorbaçov için durum farklıydı. Odası, ötekilerden büyüktü ve yalnızca bir oda arkadaşı vardı. Beş yıl boyunca, odasını, Zdenek Mlynar adında bir Çek'le paylaştı. İki genç zamanla iyi dost olmayı başarmışlardı.

"Toplumumuzun bireyi, her şeyin bir parçası olmak istiyor ve bu iyi bir şeydir. Düşüncesi sorulmayan, insan gücü olarak kabul edilmek istemiyor."

Mihail Gorbaçov
"Perestroika"

Batı'nın etkileri

Bu birlikteliğin bedelinin de olacağı belliydi. Güvenlik polisi, yabancılarla dostluk kuran öğrencilerin casusluk yapmalarını isterdi. Çok az kişi bunu reddedebilirdi. Sonuçta, yabancı öğrencilerin söylediklerini ya da yaptığı her işi, ilgililere bildirecek bir yığın insan olurdu çevrelerinde.

Ünlü piyanist Vladimir Ashkenazy, müzik öğrenciliği sırasında, gizli polis KGB için casusluk yapmıştı. Onlara, o kadar az bilgi getiriyordu ki, sonunda defettiler. Yabancı bir öğrenciyle aynı odada kalan Gorbaçov'dan da, aynı şey istenmiş olabilir. Bunu kimse bilmiyor.

Öyleyse bile, Mylnar, hiç fark etmedi - belki de umursamadı. İki hukuk öğrencisi, geçmişleri farklı olmakla birlikte, çok iyi geçiniyorlardı. Gorbaçov, kente yeni gelmiş bir köy delikanlısıydı. Mylnar'm geldiği yer ise, II. Dünya Savaşı'na dek, batının bir parçası olan, modern bir endüstri ülkesiydi. Mişa, oda arkadaşından, giyinişi ve modayla ilgili epey bilgi alıyordu. Karşılığında ise, ona önemli bir şey veriyordu: Güven.

Balta girmemiş ormanlardan gelen tipik parti adamı. Zeki, güven dolu, enerjik ve iyi hatip olan Gorbaçov'un, daha o zamanlar, başarılı politikacı özellikleri vardı. Onu, o günlerde anımsayanlar, yine de daha sonra yaptıklarıyla sarsıldılar.

Sovyetler Birliği'nin resmi tarihi, Parti tarafından yönetilen her şey gibi, tartışılamazdı. Gulag, onunla ters düşecek herkesi anında tutuklardı. Ama Mişa Gorbaçov, yeni arkadaşıyla birçok düşüncesini paylaşmıştı. Mylnar'a, Lenin'in özel yaşamını okuyup incelediği zaman onunla ilgili anlatılan bazı şeylerin kitaplarda yazdığından farklı olduğunu itiraf etmişti. Bazı konuların onlara yanlış öğretildiğini düşünüyordu.

Mylnar bu konuşmayı hiç unutmadı. Ruslar, böyle şeyleri yabancılara anlatmazlardı. Ödül sahibi, parti üyesi ve Üniversite Komsomol'ü memuru bir Rus olarak Gorbaçov'un, böyle bir açıklamada bulunması şaşırtıcıydı.

Bu kırsal kökenli partili görünüşün arkasında, bağımsız bir düşünce tarzı vardı ki, zaman zaman kendini belli ediyordu. Olaylara bütünüyle bakmak istiyordu. Onları kafasında tartıyordu. Ve, bazı şaşırtıcı sonuçlara ulaşıyordu.

Mesleği değişiyor

Mezuniyetten sonra, Mihail Gorbaçov, memleketine döndü ve Stavropol kentine yerleşti. Ama bir sorunla karşılaştı. Avukatlık yapmak istemediğini anlamıştı.

O dönemde, devletin hukuk daireleri, gerektiğinden fazla doluydu. Stalin, iki yıl önce ölmüştü ve terör imparatorluğu yavaş yavaş dağılıyordu. Gulag'ta hapsedilmiş olan insanlar, artık "eski hakları iade edilerek" çıkabileceklerdi ve avukatların, bu işleri ayarlamaları için bir yığın kağıt işleriyle uğraşmaları gerekiyordu.

Gorbaçov da, tüm öteki yeni mezunlar gibi, devlet tarafından görevlendirilmeyi bekliyordu. Ne yapacağını da biliyordu. Birikmiş olan, eski hakların iadesi işleriyle ilgilenmesi gerekecekti. Yani, zahmetli ve sıkıcı işlerle uğraşacaktı.

Bir çıkış yolu aradı ve buldu. Devletin görevlendirdiği işi reddetmesinin tek yolu vardı. Doğrudan Komünist Parti'siyle çalışırsa, mesele hallolurdu. Parti görevlisi olacaktı.

Gorbaçov, Stavropol Komsomol'üne giderek iş istedi ve aldı. İş, harika bir iş değildi ama buna karar vermek iyi olmuştu. Genç avukat artık, Sovyet politikasında bir meslek sahibiydi.

Merdivenden yukarı

Raisa öğretmenliğe başladığında, kocası Komsomol'deki işine başlamıştı. Çevredeki komsomol birimlerini ziyaret ediyor, toplantılar düzenliyor, gençlik konferanslarında konuşuyordu. Bir yandan da, çeşitli kişilerle ilişkiler ve dostluklar kuruyordu. Bu kişiler, onun politik yaşamında merdivenleri teker teker tırmanması için yardımcı olacaktı.

Gorbaçov, delikanlılık çağında olduğu gibi, sosyal ve enerji dolu bir kişiydi ve alışmakta hiç zorluk çekmiyordu. İlk patronunu etkiledi ve bir terfi sağladı. Ardından yeni bir terfi daha geldi ve yöresel Komsomol başkanı oldu. O zaman yeni bir sorunla karşılaştı: Artık otuz yaşına gelmişti ve hâlâ gençlik

"20 yaşındaydım... Bir gün geldiler [KGB] ve yabancı öğrencilerin nelerle ilgilendiklerini, ne tür kötü huyları olduğunu onlara söylersem memnun olacaklarını bildirdiler. Korkmuştum; "Aman Tanrım, onlara yardım etmezsem, başıma ne gelir acaba?" dedim kendi kendime. Onların kötü huylarıyla ilgili hiçbir şey söylemek niyetinde değildim ve bunu araştırmayacaktım da. Sonunda, benden sıfır bilgi alan KGB, beni kovdu."

Filarmoni Orkestrası müzik yönetmeni Vladimir Ashkenazy "Times", 10 Şubat 1990

"Glasnostu sağlayacak yasa tasarılarıyla başladık. Bu tasarılar, işçi sınıfının, toplumsal konularda ya da hükümet etkinlikleriyle ilgili düşüncelerini hiç korkmadan rahatça söyleyebilmeleriyle ilgili."

Mihail Gorbaçov
"Perestroika"

işleri yapmayı sürdüremezdi. O zaman, bir meslek merdiveninden ötekine geçmeye karar verdi. Parti içinde, tarım görevlisi olarak çalışmaya başladı.

Bu ikinci hareket pek yararlı olmayan bir kumar gibiydi. Gorbaçov, çocukluğunu çiftliklerde ve traktörlerde geçirmişti. Yine de, yeni işini doğru dürüst yapabilmek için, yeterli bilgisi yoktu. Eğitim görmesi gerektiğini düşündü; gerçekten de bir diplomaya gereksinimi vardı. Gecikmeden, mektuplaşma yoluyla yeni bir eğitime başladı.

Yeni eğitimi beş yıl sürdü. Diplomasını aldığı sıralarda, yine merdivenleri, yöresel Parti memurları arasına doğru tırmanıyordu.

Tarım ekonomisiyle ilgili bilgisi, onun daha hızlı yükselmesine neden oldu. 1970 yılında, otuz dokuz yaşındayken, yöredeki en yüksek Parti görevini almıştı. Stavropol çevresindeki en yüksek memurdu.

Büyük aşama

O zaman önünde başka merdivenler de buldu. Stavropol Parti patronu olarak, Sovyetler Birliği'nin birçok yerindeki en üst görevlere ulaşabilecekti: Hatta Moskova'daki parti yöneticiliğine bile.

1971'de, Parti liderleriyle bağları daha güçlendi, çünkü yüksek güçlü Merkezi Komite'nin üyesi olmuştu. 1974 yılında, Rus parlamentosunda (Yüksek Sovyet), Stavropol temsilcisiydi. Dört yıl sonra, mesleğinde büyük bir sıçrayış yaptı. Parti, tüm ülkenin tarımıyla ilgilenecek birini arıyordu.

"Bunun [durumun] daha kötü olabileceğini düşündük ve gerçekten de öyle oldu. İnsanların en temel gıda maddelerini bile bulamadıkları için yakındıklarını duyuyorum. Şöyle diyorlar: "Brejnev zamanında, hiç değilse dükkanlarda yiyecek şey vardı."

Oleg Osipov
Moskova'da bir araştırmacı

Parti liderleri, bir türlü uygun kişiyi bulamıyorlardı. Çünkü önerilen kişilerin, hep yanlış yanları ortaya çıkıyordu. Sonunda, başlarda hiç akla gelmeyen bir isim üzerinde durdular. Sağlık kürü için gittikleri Stavropol'da karşılaştıkları birisiydi bu: Mihail Gorbaçov. Kimsenin özel arkadaşı değildi ama kimsenin de düşmanı olmamıştı. İyi huylu, çalışkan ve işini bilen biriydi. Aralarında yeni olacağı için, onlara sorunlar da çıkartmayacaktı. Böylece, Gorbaçov seçildi.

1978 yılının Aralık ayında, Gorbaçov, eşi Raisa ile

birlikte Moskova'ya, yeni işinin başına gitti. Kırk yedi yaşındaydı ve Parti standardlarına göre, genç sayılırdı. Sonunda her şeyin merkezinde yer alabilmişti.

Moskova usulü alışveriş çeşitli zorluklarla yapılıyor. Yağmurdan korunmak için başına naylon örtmüş bir tüketici, satın alacağı sebzeleri kontrol ediyor. Çiftçilerin kendi ürettikleri ve pazara getirip sattıkları gıda maddeleri, Sovyet devlet dükkanlarında satılanlardan daha iyidir. Ama daha da pahalıdır. Komünist sistem altında, alışveriş etmek, zaman alan ve bıktırıcı bir iştir.

Parti hükümeti

Yüksek Sovyet çok önemliydi ama Parti'nin Merkez Komitesi, ondan da önemliydi. Sovyet Rusya'da, hükümeti gözleyen "nöbetçi köpek" sistemi vardı. Yüksek Sovyet denen hükümetin kendisi, başkan ve bakanlarıyla birlikte devleti yönetirdi. Ama Komünist Parti, ne yapılması gerektiğini söyleyerek hükümeti yönlendirirdi. Tarım işlerinden sorumlu Parti'nin üst düzey yetkilisi olan Mihail Gorbaçov, ülkenin en güçlü kişilerinden biri durumuna gelmişti.

Bir sonraki yıl, güç çemberinin daha da ortalarına doğru ilerledi. Komite'nin, Politbüro denen "politik

"Tantanalı kampanyalar ve girişimlerle ve birçok yıldönümü kutlamalarıyla, durumu kurtarmaya çalışıyorlardı...Gündelik gerçekler dünyasıyla yapay zenginlikler dünyası, gitgide daha çok birbirinden uzaklaşıyordu."

Mihail Gorbaçov
Brejnev döneminde Sovyetler Birliği "Perestroika"

kanadı"nın genç üyelerinden biri oldu. Parti'nin önemli kararları orada alınırdı: Sovyetler Birliği'nin her bölgesinde yaşamı etkileyecek türden kararlar. Bu büroyu yöneten adam (bu görev hiçbir kadına verilmedi), ülkenin en önemli kişisiydi.Genel Sekreter rütbesindeki bu kişi, dünyanın iki en güçlü adamından biri, yani Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'yla eşit durumda olan kişiydi.

1978'de bu kişi, yetmişlerindeki Leonid Brejnev'di.

Devlet işi

Brejnev, Parti ve ulusal hükümet, aralarında anlaşarak ülkeyi yönetirlerdi. Devlet otoritesinin güçlü olması nedeniyle, ülkeyi, batıdaki bir başka hükümetten daha fazla yetkiyle yönetiyorlardı. Yalnızca, savunma gibi ulusal görevleri değil, Sovyetler Birliği'nin iş dünyasını da kontrol ediyorlardı.

Tarımdan, ZIL motor işlerine kadar, ülkedeki her şey devletin denetimi altındaydı. Aslında iş, devletti. Önce, ülkenin nelere gereksinimi olduğuna karar veriyordu: Yiyecek, hammadde, ekipman vesaire. Sonra bu gereksinimlerin nasıl karşılanacağı konusunda karar alıyordu: Ne kadar gıda maddesi üretmek gerek, ne kadar kömür çıkarılmalı, ne kadar makine üretilmeli gibi. Aynı zamanda, üretilen ya da imal edilen her şeyin fiyatını devlet belirliyordu. Ekmek petrol gibi temel maddelerin fiyatları çok düşük tutuluyordu. Televizyon ya da evlere yakıt gibi bazı maddeler, bedava veriliyordu.

Yavaş çalışan memur ve bürokrat ordusu, bu işlerin düzenlenmesinde kullanılıyordu.

Sovyetler Birliği'ndeki bu sisteme, yani devletin, her şeyi planladığı, ürettiği ve çalışana ücret ödediği sisteme, "kumanda sistemi" ya da merkez planlamalı ekonomik sistem denir. Milyonlarca ton tahıl, milyonlarca ton et, milyarlarca kilovat elektrik, bir sürü traktör, buzdolabı, tank...Kağıt üzerinde, bu amaçları gösteren şemalar, planlar hoş görünüyordu. Her şey iyi örgütlenmiş gibiydi; her şey birbirine bağlıydı. Üretim planlandığı gibi yapılacaktı ve insanların yaşamı daha iyi, daha rahat, daha mutlu olacaktı. Bir alışveriş listesi kadar açık, seçik ve düzenliydi.

Ama yürümedi.

"Yeniden yapılanma çabalarımızın en büyük engeli, düşünce tarzımızdır:"

Mihail Gorbaçov
"Perestroika"

Uzun bekleyiş

Brejnev'in Rusya'sında, sıradan insanlar için yaşam, sürekli mücadele demekti. Devrim günlerinin kahramanca mücadelesi, hatta Stalin döneminin kabusları sona ermişti. Şimdi de temiz kalma, giyinme ve uygar olabilme savaşı vardı.

En fazla sıkıntıyı kadınlar çekiyordu. Haftada, ortalama on dört saatleri beklemekle geçiyordu. Devlet tarafından işletilen dükkanların önünde sabun,

Çamaşır yıkama...buzda açılan bir delikte. Burada görüldüğü gibi, Sovyet kadınlarının yaşamı çok zordu. Devrim onlara eşit haklar getirmişti. Ama evdeki işler, dışardaki işlere eklenince, eskisinden iki kat fazla çalışmak durumunda kaldılar. Modern teknoloji, yaşamı kolaylaştırır ama Sovyet yapımı aletler sık sık bozuluyordu. Brejnev'in Rusya'sında, tank yapımına, çamaşır makinası yapımından daha fazla önem veriliyordu!

Karşıda: Bahar geldiği zaman köylüler, birikmiş çamurlu karları kenarlara doğru küreyerek yolları açarlar. Sovyet yaşamının zorluğu, gıda azlığı, biraz da katı iklim koşullarındandır. Yazın kuraklıktan tarlalar mahvolurken, baharda eriyen kar, sellere neden olur.

Altta: Sovyetler Birliği'nde herkes, az bulunur tüketim mallarını alabilmek için kuyruklarda bekler. Bu tüketiciler öne geçene dek, acaba satın alacak bir şey kalacak mı? Bunu bilmiyorlar. Ama bu kadar bekledikten sonra, elbette gitmeyecekler.

oyuncak, sosis gibi şeyleri bekliyorlardı. Sert kış günleri için çizme bekliyorlardı. Halı gibi az bulunan şeylerin geleceği duyulursa, tüm günlerini dükkan önünde geçirebiliyorlardı.

Kısıtlı ve kötü mal

Halıdan tutun da tükenmez kaleme veya süpürgeye kadar her zaman kısıtlı miktarda mal vardı. Mallar satış için gelir ve bir anda tükenirdi. Çünkü, oralarda bir yerde, kendini beğenmiş bir bürokrat, hesaplarda hata yapmıştır. Ya da fabrika yöneticisi, hedefi vuramamıştır. Belki de fabrikayla dükkan arasında kaybolmuştur mallar. Gizlice, "karaborsaya" kayıvermiştir:Rüşvet verilerek gizlice yapılan, resmi olmayan alışveriş sistemidir bu.

Karaborsada işler canlıydı. Kendi topraklarında sebze yetiştiren ya da hayvan üreten kişilerin pazarları da hareketliydi. İsteyenler, devlet sistemine girmeden mallarını özgürce satabiliyorlardı. İnsanlar, taze

domates, et almak isterlerse, bu tür pazarlar yardıma yetişirdi.

Tabii, çiftçiler alabildiğince yüksek fiyatlar talep ediyorlardı. Fiyatlar yüksekti ama kalite de iyiydi. Devlet dükkanlarındaki yiyeceklerin kalitesi çoğunlukla iyi olmazdı. Buzdolapları soğutmazdı, süt yağsızdı ve çizmeler karda parçalanırdı.

Yeni aristokratlar

Sıradan insanlar için yaşam soğuk ve umutsuzdu. Öyle bir dünya ki, diş macununuz bitse, bir daha nê zaman alabileceğinizi bilmiyorsunuz! Bu durumu daha da kötüleştiren şey, bazı kişilerin böyle yaşamadığını bilmenizdir.

Komünist Rusya, sınıfsız bir toplum olacaktı. Rus devrimi sonrasında çarlık rejiminden bıkıp usanmış olan insanlar otoriteleri yok ederek işçi sınıfı egemenliği üzerine kurulmuş bir ülke yaratmak istemişlerdi. Bu ülkede sınıflar olmayacaktı. İnsanlar eşit koşullarda, her şeyi kardeşçe paylaşarak yaşayacaklardı. Ne var ki, ta başından beri, Parti patronlarından oluşan bir aristokrat sınıfı üretti. Brejnev zamanına dek, bu aristokrat sınıf, pek güzel yaşadı. Onlar saatlerce kuyruklarda beklemiyorlardı: Özel bir dükkana girip çantalarını taze meyva ve sosisle doldurup, birkaç ruble ödeyip çıkıp gidebiliyorlardı. Moskova'da buna, "Kremlin tayını" diyorlardı.

Tıp alanında da böyleydi. Sağlık hizmetleri bedavaydı ama ilaç bulma sorunu büyüktü. Sıradan insan için, aspirin bulmak bile sorun olabiliyordu. Ama Parti Büyükleri hastalanınca, hemen "Kremlin Hastanesi"ne yatarlar ve doktorlar onları, en son ve en iyi ekipman, en yararlı ilaçlarla tedavi ederlerdi.

Sistemin şişko kedileri için, her zaman "özel" bir şeyler vardı. Sıradan insanlar, genel telefonları ve kulübeleri kullanmak zorundaydılar. Parti yetkililerinin özel telefonları vardı.

Ayrıca, kır evleri vardı: Bu kulübelere "dacha" denirdi ve en şişko kedilere, bu kulübeler, hizmetçileri, tenis kortları ve özel sinemalarıyla hazır verilirdi. Özel

Tepedeki yaşlı adamlar. Kızıl Meydan'daki bir törende çekilmiş bu resim sırasında, Sovyetler Birliği lideri Brejnev yetmiş bir yaşındaydı. Çevresindeki Parti Büyükleri de, onun kadar yaşlıydı. Ülkeyi yönetecek daha genç birine gereksinim vardı. Gorbaçov'un seçilmesinin nedenlerinden biri de budur.

yolları bile vardı.

Aslında, bunlar genel yollardı. Ama yüksek Parti görevlisi, yola çıkmadan önce, yol onun için hazırlanırdı. Trafik durdurulur, ışıklar hep yeşil olurdu. ZIL limuzinin direksiyonunda bir şoför arabayı kullanır ve Parti Büyüğü, çevresindeki eskortuyla birlikte sokaklardan rahatça ilerlerdi.

Yol kenarına dizilen, delik çizmeli halk, onları izlerdi.

Umudun olmadığı bir ülke

Dünyada, gündelik yaşamın soğuk ve zor olduğu birçok ülke vardır: Hatta, koşulların Sovyetler Birliği'nden bile ağır olduğu ülkeler bulunmaktadır. Az gelişmiş birçok ülkede, insanlar aç ve barınaksız olarak yaşamaktadırlar. İşleri yoktur, ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan paradan yoksundurlar. İşsizlik sigortaları bile yoktur. Yine de, orada yaşayan insanların umutları vardır. Örneğin, bir piyango kazanabilirler. Ya da çalışıp zengin olabilirler. Başka bir ülkede iş bulabilirler. Hatta, politikaya girerek, kendilerini yoksulluğa atan bu sistemi değiştirmeye kalkışabilirler.

Brejnev'in Rusya'sında ise bu umutların hiçbiri geçerli olamazdı. Ülkeden ayrılmak mümkün olabilir miydi? Sistemi değiştirmeyi düşünebilirler miydi? Bunlar söz konusu bile olamazdı. Evlerinden ayrılıp Moskova'ya taşınmak için bile, devletin izni gerekiyordu. Bu ülkede ne değişebilirdi ki!..

Rusya'da tek patron vardı. Komünist Parti: Tek politik örgüt vardı: Komünist Parti. Sovyet insanı için tek kural vardı: Parti'nin dediklerini yapacaksın, yoksa...Parti'nin ve onun politikasının tersine bir davranış içine girmek suçtu. Bu tür suçları işleyen kişileri, hapishaneler ve çalışma kampları bekliyordu.

Suçlar ve cezalar

Yakınma mırıldanmaları bile hemen ceza görüyordu. Nikolai adında genç bir işçi, fabrika duvarına bir yazı yazmış ve arkadaşı tarafından

"İşçi sınıfı, güven ve sorumluluklarını hiçe sayarak, güçlerini istismar ederek, eleştirileri hiçe sayarak, zenginleşen, hatta bazı suçlarda - düzenleyici değilse bile - suç ortaklığı yapan kişilere öfkelidir."

Mihail Gorbaçov
Brejnev idaresindeki Sovyetler Birliğini anlatırken. "Perestroika"

KGB'ye ihbar edilmişti. "Dükkanlarda niçin et yok?" diye yazmıştı. Nikolai ve bunun için yedi yıl Sibirya'da sürgüne mahkum edildi.

Kalabalıktan ayrılan daha fazla toplumsal sorumluluk sahibi kişiler içinse, daha sert sessizlik sağlama yöntemleri vardı. 1970 yılına dek, Rus çellisti Mstislav Rostropoviç ve eşi Galina, Sovyet seçkin tabakası arasındaydı. Ama Rostropoviç bağışlanmayacak hatasını yaptı: Yazar Aleksandr Soljenitsin'i korumak istedi.

Gulag Takımadaları yapıtıyla ünlü çalışma kamplarına şiddetle karşı çıkan biriydi ve Sovyet sisteminin gazabına uğramıştı. Bir süre sonra ülkeden kovulacaktı. Yetkililer, arkadaşı Rostropoviç'i de, Sovyet yaşamından uzaklaştırarak cezalandırdılar. Konserleri, uyarısız iptal ediliyordu. Radyo dinleyicileri, artık onu duyamıyorlardı.

Çok ciddi hastalar için bile, bu modern Sovyet psikiyatri hastanesi, batı standartlarının altında kalıyor. Sürüden ayrılanları pes ettirmek için, tıbbi "tedavi" uyguluyorlardı ve Brejnev döneminin doktorları, batı tıbbının ahlaki standartlarını hiçe sayıyorlardı.

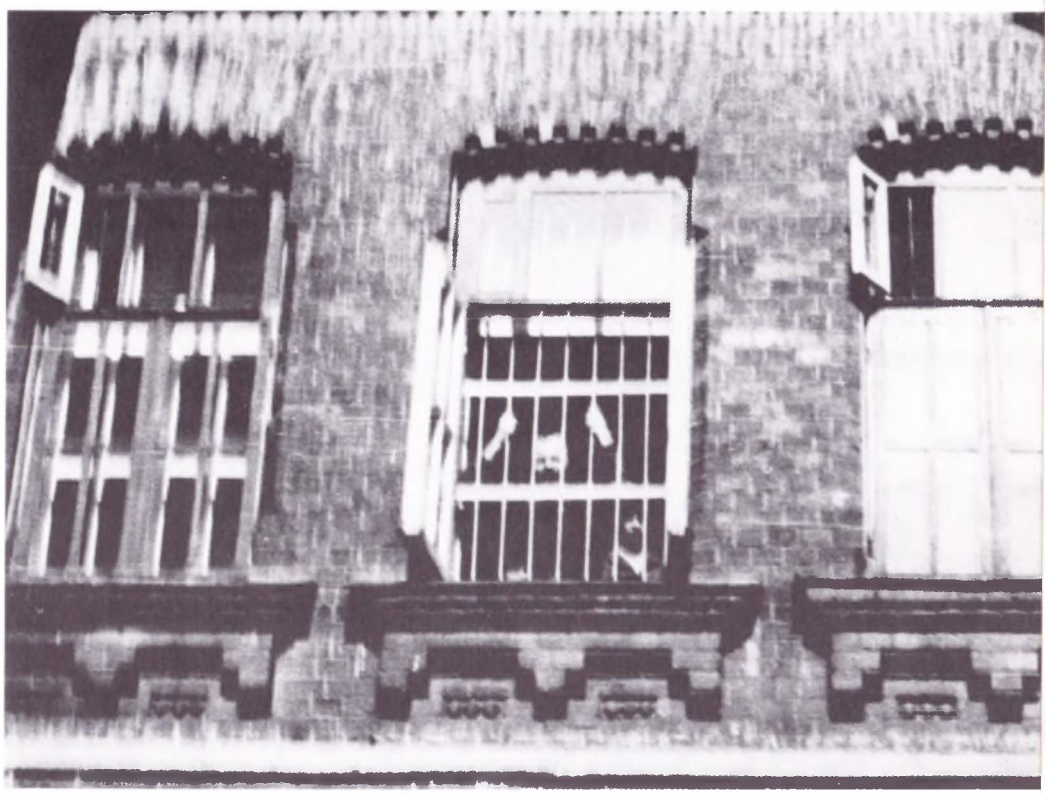

O güne dek Bolşoy Operası'nın yıldızı olan Galina'nın da başına aynı şeyler geldi.

Sonunda, insanların yaptıklarıyla bir türlü mutlu olmayan ve yaşamlarına el koyan bu devletten kaçmak zorunda kaldılar. Ama büyük kitleler orada kalmak zorundaydılar. 1980 yılının başlarında, çalışma kamplarında hâlâ iki milyon insan vardı. Ama, başka bir ceza yeri daha vardı ki, çalışma kampından da kötüydü. Devlet'i eleştiren kişilerin bir kısmı Gulag yerine, psikiyatri kliniklerine gönderiliyordu. Doktorlar, onların akıl hastası olduğunu ilan ediyordu.

"Akıl hastalığı": İnsanları konuşmaktan alıkoyacak en etkili tıkaç buydu. Bu kişiler, istedikleri kadar akıllı olduklarını haykırsınlar, kimse onlara kulak vermeyecekti. Hastanede, karşı koyanlara çok kötü şeyler yapılıyordu. Bir hastaya, derecesini 40'a çıkaran iğneler yapılmıştı. Bir başkası ise, daha farklı bir

İnançları için mahkum edilen biri; 1971'de çekilmiş bu fotoğraf, aslında KGB ajanı olan ama sonradan, ateist Rusya'da Hıristiyanlığı kabul eden ve akıl hastası durumuna düşen Yuri Titov'un umutsuz durumunu gösteriyor. Brejnev döneminin sonunda, bin kadar ayrılıkçı düşünce sahibi insan, psikiyatri kliniklerinde hasta yerine konarak, tedavi altına alınmıştı.

muameleyle karşı karşıya kalmıştı. Ağzına kadar ulaşan kat kat çarşafla sımsıkı sarılmış ve en üstteki çarşaf sıkı sıkı dikilmişti.

Bu tür bir paketleme sonunda, akıllı insan bile on beş dakikada deliliğin sınırına gelebilirdi.

1970'li yıllar 1980'li yıllara açılırken, Sovyet Rusya'da, kıtlıklar, gizli polisler ve çalışma kampları ve buna benzer şeyler egemendi. Bu ortamda, Mihail Gorbaçov, yeni tarım patronu olarak birçok şeyi yönetmek durumundaydı.

Başarısız hasat

Parti'nin üst kademelerinde, tarım işleri, iyi iş sayılmazdı. Çok az kişi, namusu zedelenmeden orada kalabilmişti. Kötü gidecek o kadar çok yanı vardı ki, bu işin. Ve genellikle de kötü gidiyordu.

Başlangıçta Gorbaçov için de her şey yanlış gitti.

1978 yılında kış erken geldi ve her yer buz tuttu. 1979'da ise, tarlalar kuruyup kaldı. Sonuçta hasat kötü oldu ve Sovyetler Birliği, başka ülkelerden buğday almak zorunda kaldı. 1980 yılının hasadı da berbattı. Gorbaçov, çiftçilik sistemini düzeltmek için boşuna uğraştı; Rusya'nın iklimi, milyonlarca silahı olan bir düşmandı sanki!

1981 yılı, bir felaket oldu. 1982 hasadı da, daha iyi değildi.

Bir suçlu gerekiyordu. Ve bunun kim olacağı belliydi. Gorbaçov. Politbüro üyesi olan Gorbaçov, inanılmaz bir şekilde, çılgınca bir kader oyunuyla kellesini kurtardı. Başına büyük olayların geleceği toplantı, Kasım ayının ortalarındaydı. Toplantıdan birkaç gün önce, yetmiş altı yaşındaki Brejnev, saatler boyu bir töreni izlemiş ve soğuk almıştı ve bu durum ölümüne yol açtı.

Daha sonraki kargaşada, kimse tarım patronunun rütbesini indirmeyi düşünemedi.

Aranıyor: Daha genç biri

Brejnev'in yerine yine bir başka yaşlı adam geçti: Yuri Andropov, altmış sekiz yaşındaydı ve KGB Başkanı'ydı. Birkaç ay içinde hastalandı. Yönettiği bu sisteme damgasını bırakmak istiyordu.

Bunun için bir devrim planlamıştı. Parti'yi temizlemek niyetindeydi. Aristokratların ayrıcahklarını kısmak istiyordu; beceriksiz memurların yerine, işe yarayacak kişileri koyacaktı. Bu gerçekten önemli bir adımdı. Ama pek de kolay olmayacağa benziyordu. Özellikle Andropov gibi yaşlı ve hastalıklı biri için güç bir görevdi.

Hastalığı ilerleyince, Andropov, yapmak istediklerine yardımcı olacak ve ondan sonra yetkiyi elinde tutacak bir kişi aradı: Becerikli, çalışkan, temiz ve dürüst birini. Bunlardan başka, bu kişinin genç olması gerekiyordu. Politbüro'dakilerin çoğu yaşlı ve hastalıklı insanlardı. Elli iki yaşında, hepsinden daha genç biri vardı: Mihail Gorbaçov. Andropov, daha fazla aramadı.

Boris Pasternak, dünyaca ünlü Rus romanı "Doktor Jivago"nun yazarıdır. Ünlü yazar, bu büyük yapıtını 1950 yılında tamamlamıştı. O zamana dek, Sovyet otoriteleriyle arası iyi değildi ve kitabının yayımlanması yasaklandı. Pasternak, romanı gizlice İtalya'ya kaçırarak orada yayımlanmasını sağladı. 1958 yılında, roman Nobel Ödülü'nü alınca, hükümet, ödülü kabul etmemesi için baskı yaptı. 1960 yılında Pasternak ölünce, halk koşup cenazesine geldi (karşıda) ve mezarı, bugün hac yeri gibidir.

Üstte: "Glasnost" un karşı olduğu şeyler. Mihail Gorbaçov, iktidara geldiği zaman, resmi portrelerinde, böyle çıplak, parlak bir kafayla gösteriliyordu. Liderin alnı üzerindeki doğum lekesi bile, Rus sansürüne takılmıştı.

Karşıda: "Bay G", Londra'da, iyi dilek sunanları selamlıyor. Onun, kalabalık içine dalarak insanların ellerini sıkma alışkanlığı, halkı çok sevindiriyor ama güvenlik görevlilerini korkutuyordu. Bu resimde, İngiliz Başbakanı Margaret Thatcher, Rus kürküne bürünmüş olan Raisa'nın arkasında görülmektedir.

Bay G'nin yolculukları

Gorbaçov, kısa sürede, ülkedeki en önemli dört adamdan biri oldu.

Ülke dışında da, tanınmaya başlamıştı.1983 yılında, bir grup Sovyet politikacısıyla birlikte Kanada'ya gitti. Asık ve duygusuz suratlı Sovyet politikacılarına alışkın olan basın mesupları şaşırdılar: Onlarla konuşmaya hazır bir Parti yetkilisi vardı karşılarında. Gorbaçov, insanlarla tanışmaktan hoşlanıyordu. Karşıdakiler zorlu bile olsa, tartışmak hoşuna gidiyordu. Saldırıya uğradığı zaman bile iyi davranmaya çalışıyordu.

1984 yılında Gorbaçov, İngiltere'yi ziyaret etti ve İngilizleri çok şaşırttı. Onun kadar açık ve rahat bir Kremlin görevlisine rastlamamışlardı. Adam bayağı neşeli biriydi! Herkes onu sevmişti; ileri sürdüğü düşüncelerle aynı kanıda olmasalar da, ona saygı gösterdiler. Basın ona, "Bay G" adını taktı; Başbakan Margaret Thatcher onu, "birlikte iş yapılabilecek" kişi olarak nitelendirerek övdü.

Eski lider, yeni lider

Bu arada Andropov ölmüştü ve onun yerine, daha da yaşlı biri, yetmiş iki yaşındaki Konstantin Çernenko geçmişti; zaten rahatsız olan bu adam, soluk almakta öyle zorlanıyordu ki, Andropov'un cenazesinde bile konuşamamıştı. Yakında neler olacağı belliydi.

13 Mart 1985'te, bir yıl görevde kaldıktan sonra, sıra Çernenko'nun cenazesine geldi. Kremlin'in duvarları arasından mezarlığı boyladı. Tabutun arkasında, ön sırada, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri, Mihail Sergeyeviç Gorbaçov yürüyordu.

"Şeytan İmparatorluğu"

Gorbaçov'un, Çernenko'dan devraldığı ülke, dünyanın en büyük ülkesiydi. Yüz binlerce insanı barındırıyordu ve Pasifik'ten Baltık Denizi'ne kadar, on bir değişik zaman dilimi vardı.

Gorbaçov, küçük kızı İrina ile birlikte. Ruslar, liderlerinin özel yaşamları hakkında bilgi vermekten hoşlanmazlar. Bu nedenle, Mihail Gorbaçov'un özel yaşamı hâlâ bir sırdır. Zevkleri, hobileri ve ailesiyle ilgili çok az bilgimiz var. İrina, bugün, adı Xenia olan, en az bir kız çocuk sahibi genç bir kadın. Bir gün Gorbaçov, iki torunu olduğunu ağzından kaçırmıştı. Ama ikinci torunun adı ve cinsiyeti bilinmiyor.

Topraklarının büyüklüğü bir yana, 1985'te, daha da büyük topraklar üzerinde etkileri vardı. Batı sınırında, bir dizi Komünist ülke, yani müttefik bulunuyordu. Doğu Almanya, Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya ve Bulgaristan: Her biri, minyatür Sovyetler Birliği'ydi. Bu ülkelerin hepsi, Parti doktrinlerine göre, bölgesel Komünist Partiler tarafından yönetiliyorlardı. Hepsinde, merkezi sistem planlaması, kıtlıklar, şişko kediler ve korku vardı. Aslında, hepsi Sovyet sömürgesiydi.

Bu ülkelerin gerisinde batı vardı ve Sovyetler birliği, batı ülkelerinden korkuyordu. Batı da Sovyetler Birliği'nden korkmaktaydı. Az zaman önce, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Ronald Reagan, Sovyetler Birliğini, "Şeytan İmparatorluğu" diye nitelendirmişti. Ve her iki taraf, uzun yıllardır tüfekten, nükleer füzelere kadar silah hazırlamak ve depolamak için çılgın bir yarışa girmişti.

Sovyetler için askeri güç en büyük amaçtı. En iyi beyinler, en iyi ekipman ve muazzam miktarlarda para - 1984 yılında, ülkenin toplam gelirinin sekizde biri - bu işe ayrılıyordu. Her şey silah fabrikalarına gidiyordu. Gündelik gereksinim duyulan malların, bu kadar kötü kalitede imal edilmesinin bir nedeni de, buydu. Bu silah endişesi nedeniyle, çocuk ayakkabıları, tanklardan daha az önem kazanıyordu. Sovyet generalleri ise, Sovyet halkının tersine, kendi standartlarına uymayan her şeyi, hemen geri çevirirlerdi. Rus endüstrisi içinde, yalnızca savaş makineleri verimli çahşıyordu.

Hayvanlara davrandıkları gibi kötü davranıyorlar

KGB, ülke yönetiminin aksayan yanlarından yakınan herkesi hallediyordu. Ama halk, bu kötü davranışa karşı sessizce direniyorlardı. Kötü davranılan hayvanlar ya da çevre kirliliğine uğramış bitkiler gibi, zamanından önce ölüyorlardı.

Yetkililer, Sovyetler Birliği'ni kötü gösterecek her konuda da, bilgi sızmasını önlemeye çalışıyorlardı.

Yine de haberler duyuluyordu. Rusya'daki ölüm yaşı düşmeye başlamıştı. Bebekler de ölüyordu. 1970'li yıllarda, bin bebekten, yirmi üçü ölüyordu. 1980'lerde bu sayı iyice artmıştı.

Dahası da vardı. Birçok kişi, *ölesiye* içiyordu. Rusya'nın geleneksel içkisi, votkadır. Milyonlarca Rus, votkanın, Sovyet yaşamındaki karanlığı ve sıkıntıları azalttığını fark etmişti. Her yıl binlercesi alkol zehirlenmesinden ölüyordu.

Mihail Gorbaçov, hasta bir ülkeyi miras almıştı. Durumunu düzeltebilecek miydi?

Gideceği yolu hissetmek

Rusya'yı tedavi etmek: Bu çok zor bir savaştı. Gorbaçov, acele etmedi ve gitmesi gereken yolu hissetmeye çalıştı. Sarhoşluğa karşı sıkı önlemler aldı, endüstriyi teşvik etmeye çalıştı, Rusları küçük devlet arazilerini kiralayarak ekmeye ve böylece yiyecek üretimini artırmak üzere özendirmeye çalıştı.

Fabrikaları ve hastaneleri ziyaret etti; işçilerle konuştu ve yakınmalarına kulak verdi. Öyle sıkı çalışıyordu ki, tüm öteki Parti aristokratlarına örnek oluyordu: Kremlin'e çok erken geliyor ve gece ona kadar çalışıyordu. Yolculukları için, büyük bir ZIL arabası kullandığı halde, evinden iş yerine giderken büyük tantanalar yapmıyordu. Genel Sekreter'in arabası eskortsuz gidiyordu.

Sarhoşluk gibi konular, aslında sorunun dış görüntüsüdür. Bu konuları, elinden geldiğince halletmeye çalışırken, durmaksızın sorunun özünü nasıl çözeceğini düşünüyordu. Ve kısa zamanda kararını verdi.

"Perestroika" ve...

Çözümü tek bir sözcükte özetledi: "Perestroika" ya da "yeniden yapılanma". Aklında olanları bir başka şekilde ifade etmek istersek şöyle diyebiliriz: "İyi bir sarsıntı"istiyordu o. Gorbaçov, Sovyetler Birliği'ni, dişleri takır takır edene dek sallamak niyetindeydi.

Ülke, yoldan çıkmıştı: Bu kesindi. Sorun, Rus

"Gerçekte işsizlik yok... Sağlık bakımı ve eğitim bedava. İnsanlar, yaşamın iniş ve çıkışlarından korunuyor ve biz bundan gurur duyuyoruz. Ama görüyoruz ki, bazı ahlaksız insanlar, sosyalizmin avantajlarını istismar ediyor; yalnızca kendi haklarından söz ediyorlar ama görevlerini hiç düşünmüyorlar: Az çalışıyorlar, yan çiziyorlar ve çok içiyorlar."

Mihail Gorbaçov
Brejnev'in mirası, "Perestroika"

"... aylardır, hatta yıllardır, ülkenin düşüş içinde olduğunu biliyorduk. Ama artık, demokrasi hasreti içinde olan bu geniş topraklar üzerindeki insanlar, tüm umutlarını yitirmiş duruma geldiler."

Harry Edington,
"Daily Mail", 25, Eylül 1990

Halkıyla buluşma. Gorbaçov'un en büyük kazancı, iletişim kurma yeteneğiydi. Konuşabiliyordu; dinleyebiliyordu - ve karşıdaki kişinin neler söylediğini gerçekten anlayabiliyordu. Kalabalık içinde, kendisini, kendi çevresinde hissediyordu (üstte); bir başkasının salonunda çay içerken de, kendisini evinde gibi hissedebiliyordu (karşı altta).

ekonomisinin işleyişinde yatıyordu. Dünyanın her yerinde, malını üreten kişi, tüketiciyi memnun etmeye çalışır. Tüketici, satın aldığından memnun kalmazsa, alışverişini başka yerden yapar ve üretici işsiz kalır.

Ama Sovyetler Birliği'nde, bu söz konusu olamazdı. Çünkü özel firma kurmak yasalara aykırıydı. İş, devletin denetimindeydi. Tüketici, devletin sunduğu malı beğenmiyorsa, onun sorunuydu; çaresiz katlanacaktı. Bu, iyi çalışmanın ödülü olmadığını gösteriyordu ve kötü çalışma da hiçbir zaman cezalandırılmıyor, demekti.

Gerçekten de, bir işi "iyi" yapmanın anlamı kalmamıştı. Tüketicinin yararına olan hiçbir şey yoktu, tersine, üretici için koşullar iyi denebilirdi. Ödül sistemi, Sovyet yöneticilerinin kendilerini iyi hissetmelerine ve yaptıkları işe, bol para, çaba ve hammadde sarfetmelerine neden oluyordu. Bu davranış fiyatları artırsa da önemli değildi. Nasıl olsa, devlet ödüyordu.

Fabrikalarda da aynı şeyler oluyordu. Her yerde aynı şey vardı. Devlet, herkese iş garantisi veriyordu. Ne kadar işe yaramaz, tembel, kaba ve sarhoş olursanız olun, bir işiniz vardı. İşinden atılan işçi, hemen bir başka iş bulabiliyordu.

... dürüst olmak cesaret ister

Gorbaçov, Sovyetler Birliği'ni kısa yoldan toparlamayı planladı. Bu konuda pervasızdı. Temel olarak, herkesin "biraz daha fazla" yani, kendi çalıştığı

"Birey, kendi katkısının gerekli olduğunu, onurunun korunduğunu, güven ve saygıyla karışık bir davranış göreceğini bilmeli, hissetmelidir. Birey bunları hissederse, ondan verimli çalışma elde edilebilir."

Mihail Gorbaçov, "Perestroika" Devletin

kadar, çalışmasını istiyordu.

Büyük planıyla ilgili kitabında, "Bu cümleciği seviyorum," diyor.

"Benim için yalnızca bir slogan değil, aynı zamanda bir düşünce biçimi. İnsanın yapacağı iş, ruhu, aklı ve yüreğiyle hissedilmeli, benimsenmelidir; ancak o zaman kişi, biraz daha fazla çalışabilir."

Gorbaçov'un açıklamasına göre, *Perestroika,* Sovyetler Birliği'ndeki her insandan biraz daha fazlasını beklemek anlamına geliyordu. Endüstriyi daha iyi duruma getirmek; şişko kedilere ya da askerlere değil, halka - sıradan insanlara ilgi göstermek demekti.

Aynı zamanda, yürekli olmak demekti: Değişiklik için, eleştirilere göğüs gerebilmek için, dürüst olmak için.

Mihail Gorbaçov'un, meydan okuyacağı en önemli konu buydu. Sovyet devleti, yetmiş yıllık tarihi içinde,

26 Nisan 1986, Çernobil'deki nükleer reaktör ateş aldı. Zarar gören reaktörden çıkan radyoaktivite (karşıda) Doğu Avrupa'da, İngiltere'ye kadar yayıldı. O çevrede oturan yüz binden fazla Rus, evlerini terk etmek zorunda kaldılar (altta). İlk kez, Gorbaçov'un "glastnost"u geniş araştırma ve eleştiriye fırsat tanıdı. Rusların facialar karşısındaki suskunluğu sona ermişti.

halka karşı dürüst olmamıştı. İnsanların, kendi duygularına karşı dürüst olmalarını da engellemişti. Her türlü eleştiriyi doğmadan boğmuştu, protestocuların ağızlarını tıkamıştı ve bu sessizliği korkuyla sağlamıştı. Rostropoviç gibi büyük bir sanatçı, dürüst olmayan devletin neler yapabileceğini görmüştü. Duvara yazı yazan fabrika işçisi Nikolai de. Başka milyonlarca kişi için de durum aynıydı. Ama seslerini çıkarmaları yasaklanmıştı.

Gorbaçov, bu yalanlar ve aldatmacalar düzeninin sona ermesi gerektiğini söylüyordu. Tıkaç çıkarılmalıydı; yöneticiler, halkın onlarla ilgili düşüncelerini bilmeliydiler. Kitabında şöyle açıklıyordu: Yaşamın her alanındaki kamu görevlerinde, daha fazla açıklık istiyoruz. İnsanlar, neyin iyi, neyin kötü olduğunu bilmelidirler ki, iyiden yana çıksınlar ve kötüyle savaşsınlar."

"Açıklık" sözcüğünün Rusça karşılığı "Glasnost"tu. Bu sözcük, kısa sürede tüm dünyada tanınacaktı.

"Demokrasiyi ve glasnostu öğreniyoruz. Tartışmayı, müzakere etmeyi, birbirimize doğru söylemeyi öğreniyoruz."

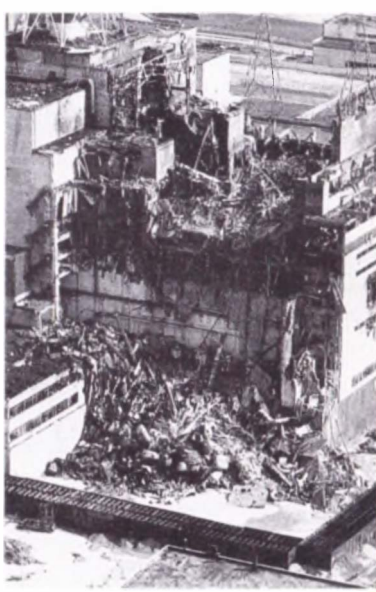
Mihail Gorbaçov
Çernobil

Çernobil

Açıklık, yeniden yapılanma ve tanıtım: Gorbaçov'un hasta ülkesi için ilacı buydu. Aslında ikinci bir Rus Devrimi önermekteydi. 1986 yılı ağır ağır geçerken, Gorbaçov'un büyük planı da aynı şekilde yürüyordu. Tüm başlangıçlar zordur ve glasnost da bunlardan biriydi; en azından Gorbaçov için, işler ağır yürüyordu. O yıl, ülkesinde, dünyanın en korkunç nükleer güç kazası oldu. 26 Nisan günü, Kiev yakınlarındaki Çernobil'de, nükleer reaktör yandı ve radyoaktivite bulutları, Polonya'dan Galler'e değin tüm Avrupa'yı etkisi altına aldı.

Rus yöneticileri, her zamanki gibi olayı gizlemeye çalıştılar. Ama batıdan gelen baskı üzerine, iki gün sonra, durumu açıklamak zorunda kaldılar. Bir hafta sonra ise, felaketin ne kadar büyük olduğu ortaya çıktı. 14 Mayıs'ta, Gorbaçov, dokuz kişinin öldüğünü, 229 kişinin yaralandığını ve 92.000 kişinin evlerinden uzaklaştırıldığını açıklıyordu.

Bu bir açıklıktı işte - öç alır gibiydi.

Adımlar hızlanıyor

Yavaş yavaş glasnost adımları hızlandı. Ağustos ayında, Baltık Cumhuriyetleri'nden Estonya'da bir gazete, daha önceleri yayımlanamayacak bir yazı yayımladı. Çernobil'deki görevleri uzatılan askerlerin protestolarını haber veriyordu. Hatta greve gitmişlerdi!

Sovyetler Birliği'nin uluslarından biri olduğu halde, Estonya, Rusya'nın bir parçası değildi. Kısa süre önce bağımsız bir devlet olmuştu. 1940 yılında SSCB, onu, Letonya ve Litvanya ile birlikte, imparatorluğuna katmıştı. Her üç ülke, özgürlük günlerini hasretle anıyorlardı. Estonya basınının, glasnost düşüncesine böylesine sarılmasına şaşmamak gerek. Bu davranış doğuya doğru hızla yayıldı: Yaz geldiğinde, Sovyetler Birliği'nin her yerindeki gazeteler, düşüncelerini açıklamak için yasal haklarını istiyorlardı.

Aralık ayında, Sovyet liderleri, tanınmış ve yaman eleştirmenlerinden birini özgür bıraktılar: Nobel ödüllü, nükleer fizikçi Andrei Sakharov'u. İnsan hakları için verdiği savaş yüzünden, yedi yıldır sürgündeydi.

Ocak 1987'de, üst düzey bir KGB görevlisi işinden kovuldu. Sovyet alışkanlığı haline gelen bir davranışı nedeniyle kovuluyordu: Komünizme karşı davranışlar içine giren kişilere, suç yüklemek. Bu kez de tehlike, gücün istismarını anlatan bir gazeteciden gelmişti.

Bir ay sonra, Rus politik mahkumlarının 150'si serbest bırakıldı. Ağustos ayında, Baltık ülkeleri, Sovyet karşıtı düşüncelerini, daha açık belirtmeye başladılar. Her yaştan insanlar sokaklara dökülerek istemedikleri efendilerine karşı protestolar yaptılar - ve yetkililer onları engellemedi.

1988'de, Sovyet çocukları, tarih sınavlarının iptal edildiğini duydular. Kullandıkları tarih kitapları yeniden yazılacaktı ve Rusya'nın geçmişiyle, Stalin'le ilgili yanlış bilgiler düzeltilecekti.

Buzun erimesi

Böyle sürüp gitti: Baskının yavaş yavaş kaldırılması, buzun çözülmesi gibiydi. Bu arada çözülen başka bir şey daha vardı: Soğuk Savaş. Gorbaçov, Sovyetler Birliği'nin hastalığını iyileştirmek istiyorsa, silah çılgınlığı, tedavi etmesi gereken ilk belirtiydi.

Rusya, askeri gücünü azaltırsa, Rus yaşam standardı yükseltilebilirdi. Ama bunu yapabilmeleri için,

"Yavaş yavaş karın çözülmesi gibi, gazetelerimiz, dergilerimiz, radyo ve televizyonlarımız, açılıyor ve yeni konuları ele alıyorlar... Resmi raporların yerini röportajlar, karşılıklı konuşmalar, tartışmalar ve okuyuculardan gelen mektupların görüşülmesi alıyor."

Mihail Gorbaçov
"Perestrokia"

1 Mayıs- Mayıs'ın ilk günü, önemli bir komünist bayramıdır ve 1 Mayıs günleri, Sovyetler Birliği'nin, askeri gücünü sergileme fırsatı bulduğu günlerdir. 1960'larda çekilmiş bu fotoğrafta, Kızıl Meydan'a dizilmiş nükleer füzeler görülüyor. Batı dünyasıyla Komünist dünyası arasındaki Soğuk Savaş'ın nedenleri, karşılıklı korku, cehalet ve rekabetti.

Amerikalıların da kendi askeri güçlerini sınırlamaları gerekiyordu. Ama bunun gerçekleşmesi için, Amerikalıların, Sovyetler Birliği'nin içtenliğine inanması şarttı. Gorbaçov'un güvenilir bir insan olduğunu anlamalıydılar. Ve 1987 yılı sonunda, bunu anladılar.

O zamana dek Gorbaçov, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Reagan ile, silah konusunda konuşmak üzere iki kez bir araya gelmişti. İlk toplantı, 1985 yılı kışında, İsviçre'nin Cenevre kentinde gerçekleşti. Kağıt üzerinde, fazla ilerleme elde edemediler. Ama bir başka açıdan, çok önemli bir toplantıydı. Dünyanın en güçlü bu iki adamı, özel "ateş başı toplantısı"nda, birbirleriyle geçinebileceklerini gördüler. Bundan emin olmak için, çevirmenlere gereksinimleri vardı. Ama, çevirmenler, karşılıklı çevirirken bile, "aynı dili konuştuklarını anladılar."

Dünya için "bir barış fidanı" dikiliyor: Mihail Gorbaçov ile Başkan Ronald Reagan, Washington'da, nükleer füze miktarını azaltmak üzere anlaşma imzalıyorlar.

"Güçlü ağaç"

İkinci toplantı, İzlanda'nın Reykjavik kentinde yapıldı. Aralık 1987'de, Sovyetler Birliği Başkanı, Amerika Başkanı'yla yeniden ve bu kez Amerika Birleşik Devletleri'nde buluştu. Televizyonlar, Rusya'daki seyircilerin gözleri önünde, Reagan ile Gorbaçov'u, nükleer füzelerinin bir kısmını imha edeceklerine ilişkin anlaşmayı imzalarken gösteriyordu.

Rus lideri, "Bir gün kocaman bir ağaç haline gelecek olan bu fidanı diktiğimiz için gurur duymalıyız," diyordu. Başkan Reagan ise, dilinden düşmeyen atasözünü Rusça söylüyordu: Doveryai no preverya: "Güven - ama denetle" demekti bu.

"Her toplantıda bunu yineliyorsunuz," diyordu Sovyet lideri ve çevredekiler kahkahalarla gülerek alkışlıyorlardı.

Yönetimde değişiklik

Gorbaçov'un büyük planı ilerliyordu. Bütün çabalara rağmen reformlar özellikle Rusya içinde hâlâ çok yavaş gidiyordu. Bazı kişiler, onun ülke için çok yararlı olacağını söylerken, kimileri tersini savunuyordu. *Perestroika* ve *glasnost* ayrıcalıklı Parti aristokratları ve onların çevresindekiler için iyi haber değildi. Onlar eski, rahat günlerini özlüyorlardı.

Gorbaçov, Rusya'daki en güçlü kişi olabilirdi. Yine de, parti içinde kendisine muhalif olan kişiler vardı. Bu muhalefetten kurtulmak zorundaydı yoksa güvenli sayılmazdı. Bu yüzden, kendisini eleştirenleri, yerlerinden alarak başka görevlere atadı ve kendisiyle aynı düşüncede olan kişileri getirdi. 1988 yılında, başka bir gönüllü müttefik aradı: Sovyet halkının kendisi.

Haziran 1988'de özel bir toplantı yaptı: "Olağanüstü Parti kongresi", 1941 yılından beri, yapılan ilk Parti Kongresi'ydi. Sovyetler Birliği'nin değişik zaman dilimlerinden gelen beş bin Parti delegesi, Moskova'da, Kongre Sarayı'nda bir araya geldi. O yılın 28 Haziran tarihinde yapılan bu toplantı çok önemliydi. Çünkü Gorbaçov, ilk kez orada kendisini

"Bugün dünyanın tüm ulusları, bir iple birbirine bağlanmış dağcılar gibidir. Ya hep birlikte dağın tepesine tırmanacaklar ya da hep birlikte uçurumun dibine düşeceklerdir."

Mihail Gorbaçov
"Perestroika"

eleştirenler hakkında konuşmuş ve düşüncelerini savunmuştu.

Gorbaçov, bu eski kafalı kişilerin kesinlikle gitmeleri gerektiğini söylüyordu. Bu konuda hata yapılmaması gerekiyordu. *"Perestroika"*'yı, dogmatizm ve tutuculuk, ön yargılar ve kişisel hırslar üzerine oturtmaya kimsenin hakkı yoktur," diyordu Parti Genel Sekreteri.

Ve *perestroika*yı korumak için yeni bir plan yapıyordu.

"Perestroika, ancak demokrasi yoluyla gelebilir."

Mihail Gorbaçov
"Perestroika"

"Temel olan şey gerçektir... Mantar üreyecek karanlık köşeler bırakmamalıyız."

Mihail Gorbaçov
"Perestroika"

Özgür seçimler!

Gorbaçov, "Demokrasiyi ve glasnostu tanıyoruz," diyordu. "Tartışmayı, müzakere etmeyi ve gerçeği söylemeyi öğrenmeliyiz." Demokrasi, halkın - sıradan çalışan insanın - hükümete katkıda bulunmasını sağlamaktı. Eski yapının, yani Yüksek Sovyet'in yerine, yeni bir yapı koymak ve Halk Delegeleri Kongresi adını vermek gerekiyordu. Bunu başarabilmek için seçim yapmak gerekti: Özgür seçimler.

Özgür seçim! Duyulmamış birşeydi. İnsanların alışkın olduğu seçim, farklı bir şeydi. Yüksek Sovyet üyeleri seçilirken, halk oy verirdi. Ama her bölgede, oy verecek tek kişi olurdu: Parti'nin seçtiği kişi. Bu bir *pokazuka*, yani bir gösteriydi: Eski Sovyet tarzı, yani *glasnost*un tam tersi.

Parti'nin beş bin delegesi, bu şaşırtıcı öneriyi sakin karşıladı. Alkışlamaları gereken yerde alkışladılar. Ama hepsi bu kadardı. Tepkileri sınırlıydı. 26 Mart 1989 günü, halk, yöneticilerini seçmek üzere sandıklara gidecekti.

Hemen her seçim bölgesi, iki aday önermişti; üç ya da daha fazla önerenler de vardı. Delegelerin çoğunun Parti üyeleri oluşu şaşırtıcı değildi. Ama seçmenlerin, Parti için büyük sürprizi vardı. Örneğin, Leningrad'da, Parti patronuna, ondan sonraki adaya, belediye başkanına ve yardımcısına, "Hayır!" dediler. Bunun gibi birçok yerde, insanlar önceden tanıdıkları bu kişileri seçmek istemediler.

Sonunda, Parti aristokratlarının defteri dürülüyordu.

Sovyetler Birliği'ndeki ilk özgür seçimde, bir kadın oyunu atıyor. Sonuçlar, eski kafalı, bağnaz komünistleri dehşete düşürdü. Ve sonraki Politbüro toplantısı büyük kavgaların yer aldığı bir toplantı oldu. Ama Gorbaçov, gazetecilere, seçimlerde "perestroika"nın başarılı olduğunu söyleyecekti.

"Tarih, provasız yapılır. Yeniden oynanamaz. İşte bu yüzden, onun akışını anlamak ve ondan ders almak gerekir."

Mihail Gorbaçov
"Perestroika"

"Avrupa, hepimizin müşterek evidir."

Mihail Gorbaçov
"Perestroika"

Dünyanın ateş aldığı yıl

Sovyetler Birliği'nin ilk özgür seçimleri bile tek başına 1989 yılını, dünyada anımsanacak önemli bir yıl haline getirebilirdi. Ama o yıl, daha da fazla şeyler oldu.

1989 yılından sonra, Gorbaçov'un imparatorluğu bir daha eskisi gibi olmadı. Devrimler yılı oldu: Doğu Avrupa ülkeleri için, dünya ateş alınış gibiydi. Ve bu kibriti çakan Mihail Gorbaçov'du.

Yangın, Doğu Almanya'da başladı. II. Dünya Savaşı sonrasında Almanya ikiye bölünmüş ve doğusunda komünist bir devlet kurulmuştu. Sınırda, batıyı doğudan ayıran, nöbetçi kuleleri ve dikenli tellerle donanmış "Demir Perde" denen duvar vardı. Bu duvar, geleneksel başkent Berlin'i de, ikiye ayırıyordu.

Batı Almanya'nın bir bölümü olan Batı Berli, Demir Perde gerisinde Doğu'da kalmıştı. Sınır olarak kenarından, 1961 yılında komünistler tarafından yapılmış kötü şöhretli Berlin duvarı geçiyordu. Duvar yapılana dek, Doğu Almanya'da kalan insanların büyük kısmı daha zengin bir bölge olan batıya kaçmıştı. Kaçanları vuran nöbetçiler, bu kaçışı önlemişlerdi.

Doğu Almanya'da mahkum gibi kalan Almanlar, batıyı görmeseler de unutmadılar. Öteki tarafta, insanların daha iyi işleri, evleri ve yaşamları vardı. İş yerlerinde casuslar veya gizli polis yoktu; korku imparatorluğu, sınırda bitiyordu. Batı Almanya yaşanacak yerdi.

1989 yılı yazında, umutlar ve korku kabardı, sonunda taştı. Mahkum gibi yaşayan insanlar ayaklandılar. Batıya giden yollar artık açılıyordu. Macaristan'daki komünist rejim erimişti. Binlerce insan kaçıyordu. Daha sonra onlara, on binlercesi katıldı.

Gorbi! Gorbi!

Bu arada, Doğu Almanya'da daha iyi koşullar içinde yaşamak isteyen insanlar, düşüncelerini açıklamaya başlamışlardı. Sokaklara çıkıp gösteri yapıyorlardı. Şarkılardan birinde, "Biz kalmak istiyoruz!" diyorlardı. Ve bunu sağlayacak tek kişinin adını haykırıyorlardı: "Gorbi, Gorbi!"

Bu sıralarda, 6 Ekim günü, Mihail Gorbaçov, Berlin'e uçtu. Oraya gitmesinin amacı, Doğu Almanya'nın kırkıncı yılını kutlamaktı. Ama artık Sovyetler Birliği Başkanı olan Gorbaçov, Doğu Almanya'ya bir armağan getirmemişti. Tersine bir durum söz konusuydu.

Gerçekleşen kabus

Ülke protestolara boğulurken,Sovyet lideri Cumhuriyet'in Berlin Sarayı'ndaki yöneticileriyle konuşuyordu. Moskova'nın onları daha fazla güç altında tutamayacağını söylüyordu. Bunu dinleyen yöneticiler bembeyaz kesilmişlerdi. Gorbaçov, sözlerini diplomatça açıklıyordu. "Doğu Alman Cumhuriyeti'ni ilgilendiren konular Moskova'da değil, Berlin'de karara bağlanacaktır." Berlinliler, mesajı aldılar.

Ertesi gün Gorbaçov, Doğu Alman lideri Erich

Teşekkür sözleri mi, yoksa bir uyarı mı? Yaşlı Doğu Alman lideri, Erich Honecker, konuğunun kulağına eğilerek hapishane yerine konmuş ülkesinin sorunlarını anlatıyor. Bir ay içinde, hapishane kapıları açılmış ve mahkumlar özgür bırakılmıştı. Aslında Gorbaçov, aylar önce bunu ima etmişti. Haziran ayında, Batı Almanya'yı ziyaret etmeye gittiğinde, gazeteciler ona, Berlin Duvarı'nın geleceğiyle ilgili sorular sormuşlardı. Onlara, "hiçbir şeyin ebedi" olmadığını söylemişti.

Karşıda: Merdivenlerden duvara tırmananlar. Berlin duvarının açılacağı haberi, 9 Kasım 1989'da ilan edilmişti. Haberi duyan insanlar, önce inanamadılar. Sonra, duvara giderek neler olduğunu görmeye çalıştılar. Oraya gelince, bir sıçrayışla, dost bir ele tutunarak duvara çıkabildiler... (üst resim) Duvar, gün ve gece süresince, hatta bir hafta boyunca Doğu ve Batı Berlinlilerin, buluşup eğlendikleri yer haline geldi.

Honecker ile buluşunca, durum daha da açıklık kazandı. Bu kez Rus, çok açık konuşuyordu. Honecker'e, halkın diline kulak vermeyen liderlerin, kendilerini tehlikeye attıklarını söylüyordu.

Açıkça şöyle diyordu: "Geç kalanlar, yaşam tarafından cezalandırılırlar."

Böylece inanılmayan şey gerçekleşti. Yalnızca Rusya içinde değil, tüm imparatorluk içinde de gerçekleşiyordu. Artık Sovyet askerleri protestoları durdurmak için, elleri tetikte beklemiyorlardı. Hiçbir Sovyet tümeni, Honecker'in yardımına gelmeyecekti; ne şimdi ne de sonra.

Artık tek başınaydı - ve öteki uydu ülkeler de, tek başınaydılar. Onlar için kabusların en kötüsü gerçek olmuştu.

Sokaklarda

Gorbaçov'un jeti, henüz Alman göklerindeyken, aşağıda devrim başlamıştı bile. Binlerce Doğu Alman, Cumhuriyet Sarayı'na doğru, şarkılar söyleyerek ilerliyorlardı. Arada, "Gorbi!" diye bağırıyorlardı ve şimdi, bir de "Şiddet istemiyoruz!" cümlesi eklenmişti.

Her zamanki alışkanlığı içinde polis, saldırdı, dağıttı ve beş yüz protestocuyu tutukladı. Ama protestolar, Ekim ayının sonuna dek sürdü ve yüz binlerce Doğu Alman, sokaklara döküldü. Onlar da Gorbaçov gibi, *glasnost* ve özgür seçim istiyorlardı. Özgürce yolculuk etmek istiyorlardı. Kendi evleriyle, batı arasında gidip gelmek istiyorlardı. Ve nefret edilen Berlin duvarından kurtulmak istiyorlardı.

Doğu Alman yöneticileri, önceleri bu isteklere karşı çıktılar. Gösteriler artınca, Honecker, Doğu Alman askeri birliklerini çağırarak ateş etmelerini istedi. Protestoların en fazla yapıldığı Leipzig kentinde insanlar ürkerek kendilerini frenlediler. Ama 9 Ekim Pazartesi günü, elli bin kişi terörü kınamak üzere yeniden sokaklara döküldü.

Protesto toplantılarının yapıldığı, St. Nicholas Kilisesi'nin önünde, karanlıkta toplandılar. Sokaklarda yürüyerek Komünizmin kurucusu Karl

Marx'ın adının verildiği büyük meydana ulaştılar. Oradan, kentin çevresinde tören yapar gibi dolaşmaya başladılar.

Ve bir kez daha inanılmaz şey gerçekleşti.

Askerler, onların geçişini izledi. Tüfekleri omuzlarında asılı duruyordu. Ateş açmadılar. Hatta bir kısmı, protestocularla sohbet etti.

Duvar açılıyor

Honecker'in parti içindeki meslektaşları tarafından ikna edildiği öğrenildi. Gorbaçov'un sözlerini unutmayan bazı kişiler, ateş emrini durdurmuşlardı. Birkaç gün sonra da, Honecker'i başkanlıktan aldılar. Daha sonra da, kargaşa içindeki ülkede hızla, reformları gerçekleştirmeye çalıştılar.

9 Kasım günü, Berlin duvarı açıldı.

Büyük bir mutluluk yaşayan Doğu Berlinliler, o korkunç engelden dışarı aktılar. Artık onlara ateş edecek nöbetçiler yoktu.

Tersine, kahverengi üniformalı adamlar, insanlar

"Bu değişiklikler, sevinçle karşılanmalıdır, çünkü halkın isteklerini yansıtmaktadır... Bu toplumlara daha demokratik bir insan yüzü vermek ve dünyadaki öteki insanlara açılmalarını sağlamak gerekiyordu."

Mihail Gorbaçov'un, doğu Avrupa'daki devrimlerle ilgili konuşmasından.

"Burada olanlar, Gorbaçov istediği için oldu."

Bir Çek taksi şöförü

geçerken şakalaşıyorlardı. Bu arada Moskova'da, Sovyet İmparatorluğu'nun patronları, gülümsüyorlardı. "Bu değişiklikler, kesinlikle daha iyi günler içindir," diyordu biri.

Domino etkisi

Duvarın açılması çok dramatik bir olaydı. Ama bu yalnızca bir başlangıçtı. Geriye bakan insanlar, buna "domino etkisi" diyorlardı.

Gündelik yaşamda, "domino etkisi" şu demektir: Tüm domino taşları kenarda sıra sıra dizildikleri zaman, bir tanesi devrilirse, tüm sıra birbiri üstüne yavaşça kayarak devrilir. Kış geldiğinde, aynı şey, Doğu Avrupa'nın komünist ülkelerinde oluyordu.

Doğu Almanya'dan sonra, sıra Bulgaristan'a gelmişti. 10 Kasım'da Bulgarlar, Sovyet sömürgeleri arasında en uzun iktidarda kalan yönetici olan Başkan Fodor Zhikov'un istifasını istediler. Yetmiş sekiz yaşında olan Zhivkov, otuz beş yıldır ülkeyi yönetiyordu. Bundan sonra, 1968 yılında, "Prag Baharı" sırasında Sovyet tanklarının protestocularla çatıştığı Çekoslovakya'ya geldi sıra.

Düşen domino taşları arasında Macaristan'ı ve Polonya'yı saymak doğru olur mu bilmem, çünkü onlar çoktan düşmüştü. Daha Haziran ayında, Polonyalılar, komünistleri iktidardan uzaklaştırmış ve Dayanışma Partisi'ni yasallaştırmıştı. Moskova, ne yapacağını bilmeden durup izlemişti. Macarlar ise, Ocak ayında tek parti rejimine karşı çıkmışlardı ve Moskova onlara da karışmamıştı.

Umutsuzluğun cesareti

Güneydeki küçük Arnavutluk devleti, eski katı tarz Komünist yöneticiler tarafından idare edildiği için, domino etkisine kapılmamış gibiydi. Kış ilerlerken, Romanya'nın da aynı durumda olduğu görüldü. Hain diktatör Nicolae Çavuşevsku, ülkeyi korku saçarak yönetiyordu. Ve sonunda, Aralık ayı ortalarında, Romanya da doğu Avrupa'daki devrimci devletler arasına katıldı.

Karşıda: Prag'da, demir atının üstünde oturan Kral Wenceslas, Çekoslovakya'nın "barış devrimi" için, her gün meydanı dolduran kalabalığı seyrediyor. Meydan, aslında geniş bir yoldur. Bu resmin çekildiği anda, orada yarım milyon insan vardı.

Özgürlük hasreti, Sovyetler Birliği'nin de, birçok bölgesini etkiledi. Litvanya, Letonya ve Estonya, bağımsızlık için savaşan ülkelerdendi. Yukarıda, bu üç Baltık ülkesindeki insanların, Sovyet egemenliğini kınamak için "Baltık'ı Aşan Eller" protestosunda, elele tutuşarak insan zinciri oluşturduklarını gösteriyor. Sağda: Bir başka cumhuriyette, bir başka protesto. Dindar Ukrayna Katolikleri, inançlarını korumak istiyorlar.

Umutsuzluğun verdiği bir cesaretle, yöneticilerine karşı çıkmayı başarmışlardı. Noel günü, Çavuşevsku ile karısı, kışla avlusunda bir tümen tüfekli asker tarafından kurşuna dizildi. Ve dünya, dehşet içinde, bu hain çiftin, ülkeye neler yapmış olduğunu öğrendi: Bunların arasında, yalanlar, işkenceler, yakıp yıkılan topraklar ve AİDS'den ölen bebekler vardı.

İki tür silah var. Bükreş'te de (üstte), ateşli silahlar kullanıldı. Çeklerin, şiddet karşıtı direnişleri, sarsılmaz halk desteği sağladığı için, devrimi kolayca gerçekleştirdiler. Romanya'da ise, çok daha kanlı bir devrim yapıldı ve halk ile medya bu olaylarda aktif rol oynadı. Savaşın çoğu Bükreş televizyonundan yansıtıldı. Çavuşesku'nun mahkemesi ve infazdan sonra cesetleri bile televizyonda gösterildi.

Türkmenistan Sovyet Cumhuriyeti'nde yaşlı bir adam, camide namaz kılıyor. 1990 yılında, Sovyetler Birliği içindeki Müslüman ülkeler de, Kremlin idaresinden ayrılarak bağımsızlıklarını ilan etmek istediler. Gorbaçov'un baş etmesi gereken önemli bir görevi vardı artık: Bu büyük imparatorluğun parçalanmasına nezaret etmek. Yirminci yüzyılın başlarında, İngilizlerin de keşfettiği gibi sömürgecilik, çok kan dökülmesine neden oluyordu.

Artık imparator değil

1990 yılının ilk günlerinde, Doğu Avrupa bütünüyle değişmişti. Bir zamanlar Sovyet sömürgesi olan ülkeler, artık özgürdüler ve Kremlin imparatorluğunun yıkılışını seyrediyordu.

Doğu Avrupa halkı, kendi özgürlüklerini, kendileri kazanmışlardı. Ama bunu, Mihail Gorbaçov'un onayı olmaksızın yapamazlardı: İmparatorluk, onun isteğiyle yıkılmıştı. Bir imparatorluğu güçle elde tutmaya çalışmak, hem çok pahalıydı hem de düşman kazandırıyordu. Gorbaçov ise, para ve dost kazanmak istiyordu. İmparatorluk ortadan kalkmalıydı.

Tavuklar - ve ilerleme

1990 yılı geçerken, bir Rus kadını batı televizyonuna çıkarak düşüncelerini söyledi. Röportaj, bir gıda pazarında yapılıyordu. Kadın, çevresindeki boş raflara bakarak şöyle diyordu: "Et yok. Bunun için tavuk aldım." Ve gülümseyerek ekliyordu: "Bu bir ilerleme!"

Gerçekten de ilerlemeydi - onun demek istediği anlamda olmasa bile. Fabrika işçisi Nikolai, Brejnev yönetimi sırasında aynı şeyi söylediği zaman, bunu özgürlüğüyle ödemişti. Daha gerilerde Stalin'in döneminde, Zdenek Mylnar, düşüncelerini kendisi gibi bir yabancıya açan arkadaşına şaşıp kalmıştı.

1950 yılında, Mişa Gorbaçov, kuşkularını ancak çok güvendiği bir arkadaşına söyleyebiliyordu. Ama şimdi, kırk yıl sonra, bir Moskovalı kadın, televizyon kameraları önüne oturmuş, kendisine yabancı olan bir başka ülke halkına, et yokluğundan yakınabiliyordu. Ve elindeki filelerle evine doğru yürürken özgür bir kadın olduğunu hissedebiliyordu.

Glasnost'un getirdikleri

Sovyetler Birliği'nin dışında, Başkan Mihail Gorbaçov, kuzey yarım küreyi değiştirmişti. Eski korkular ve eski sınırlar artık tarih olmuştu ve yeni bir dünya ortaya çıkıyordu.

Kendi ülkesinde ise, değişiklikler daha yavaş oluyordu. Dükkanlar hâlâ boştu. Brejnev'in zamanındaki gibi, yine et yoktu ve Gorbaçov'un doğduğu bölge olan Güney Rusya'da sabun bulmak sorun oluyordu. İnsanlara, ancak üç ayda bir kalıp sabun verilebiliyordu.

Rusya hâlâ *perestroika* ile boğuşuyordu. Ama *glasnosta* gelince; orada durum daha farklıydı. Baltık ülkelerinin, bağımsızlık yolundaki zorlu ilerleyişlerine yol açan *glasnost*tu. Ayrılıkçı olanları özgür bırakarak yeni reformlara doğru gitmelerine olanak tanıyan *glasnost*tu. Ve bir Rus komedyeni, glasnost sayesinde, Moskova Varyete Tiyatrosu'nda, Başkan'ın taklidini yaparak herkesi güldürüyordu.

Bu yapay Gorbi, Başkan'ın bakışlarını, mimiklerini taklit ederek şöyle diyordu: "Sorunlarımızı çözmek zorundayız. Bu sorunlar çözülmeden, kimse odadan ayrılamaz." O böyle konuşurken, seyirciler gülmekten kırılıyordu.

"Göz boyama prensibi üzerine kurulu ülkesinin, ekonomik hastalıklarını iyileştirmek isteyen Gorbaçov, perestroika programındaki gerçeklik anının geldiğini biliyordu. Gelecek haftayı, ekonomik planlar üzerinde düşünerek geçirecek ve bu arada planları başarısızlığa uğrarsa, kendisinin de başaramayacağını, perestroika ile birlikte, geleceğe ilişkin tüm düşlerini de yitireceğini biliyor."

Harry Edgington, "Daily Mail" 25 Eylül 1990

"Hepimiz, Dünya denen bu gemi üzerindeki yolcularız ve gemimize iyi bakmak zorundayız. İkinci bir Nuh'un Gemisi, gelmeyecektir."

Mihail Gorbaçov

Sovyetler Birliği'nin en güçlü adamı. 1990 yılının Mart ayında, Mihail Gorbaçov, Sovyet Parlamentosu'ndan, Sovyetler Birliği Başkanı'na yeni ve büyük yetkiler veren bir kararname geçirdi. Aynı zamanda, Komünist parti, ülkeyi sorgusuz yönetme konusundaki yasal hakkını yitirdi. Gorbaçov, artık reformlarını, daha hızlı uygulamaya koyabilirdi. Ama - herkesin bildiği gibi - zaman kısaydı. Acaba insanlarının ondan yana olmasına sürdürecek kadar hızlı çalışabilecek miydi?

Mihail Gorbaçov'un armağanları

Doğu blokundan ayrılabilme özgürlüğü, açıkça konuşabilme özgürlüğü, gülebilme özgürlüğü: Mihail Gorbaçov'un, Sovyet halkına getirdiği üç armağan. Dahi bir politikacı olmasına rağmen, daha fazlasını sağlayamayabilir. İnsanlara yeterli yiyeceği temin edemedi. Onları yıllardır umutsuzca bekledikleri zenginliğe kavuşturamadı.

Getirdiği özgürlük, insanlara geleceğe ilişkin umutlar vermedi. Bağımsızlık ilanları, hâlâ Gorbaçov ve halkı için korku kaynağıdır. Litvanya, 1990 yılında bağımsızlığını ilan ettiği zaman Gorbaçov, Sovyet tanklarını göndermiş ve dünya nefesini tutup beklemişti. Ama Çekoslovakya ve Macaristan'daki kanlı olaylar meydana gelmedi. Bu kez gelmedi.

Rusların büyük bölümü, Gorbaçov'a batılıların baktığından daha fazla kuşkuyla bakıyorlar. 1990 yılında, Nobel Barış Ödülü'ne layık görülen Gorbaçov, birçok hata da yapmış olabilir ama artık Rusların tattığı özgürlüğü kimse yok edemez. Ve Doğu Avrupa'yı artık kimse, dikenli teller arkasına kapatamaz.

Sözlük

Ateist: Tanrı'nın varlığına inanmayan kimse.

Ayrılıkçı: Resmi devlet politikasıyla anlaşma içinde olmayan kişi. Sovyetler Birliği içinde, ayrılıkçılar, daha demokrat ve insani yaklaşım istiyorlardı. Sansüre uğramaması için bilgileri gizlice dolaştırıyorlardı.

Baltık Cumhuriyetleri: Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinden olan Estonya, Letonya ve Litvanya. I. Dünya Savaşı ile II. Dünya Savaşı arasında, bağımsız ülkeydiler. 1940'da, Stalin, onları Sovyetler Birliği'ne bağladı.

Berlin Duvarı: 1989 yılına dek, Doğu ve Batı Berlin'i birbirinden ayıran beton duvar. 1961 yılında, Doğu Avrupalılar tarafından, doğudan batıya kaçışı önlemek amacıyla yapılmıştı. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Berlin, dört bölgeye ayrılmıştı - Sovyet, İngiliz, Fransız ve ABD - ve bu dört ülke tarafından yönetilmişti. 1948 yılında, Sovyetler Birliği, bu *Birlik*'ten ayrılarak kendi bölgesinde Doğu Berlin'i kurdu.

Dayanışma: 1980'lerde,Sovyet yönetimindeki Rusya'da, Lech Walesa liderliğinde kurulan özgür işçi sendikası. Komünist yetkililer, sendikayı bir yıl sonra yasakladılar. Nisan 1989 yılında yeniden yasallık kazandı. Haziran ayındaki seçimlerde, komünist partisine rakip olarak girdi ve büyük çoğunlukla kazandı. Böylece, komünist olmayan bir hükümet kuruldu. Doğu Avrupa'da, kırk beş yıldır seçimle gelen ilk hükümetti.

Demir Perde: Doğu Avrupa'nın, Sovyetler Birliği etkisi altındaki ülkeleriyle, demokrat batı ülkeleri arasındaki sınıra verilen ad.

Demokrasi: Halkın seçtiği delegelerin kurduğu hükümet.

Demokratik Alman Cumhuriyeti: II. Dünya Savaşı sonrasında ikiye bölünen Berlin'deki komünist ülke. Doğu Almanya'nın öteki adı. 1989 yılına dek, komünist rejimle idare ediliyordu.

"Glasnost": Rusça'da, "Açıklık" ve "İletişim" anlamına geliyor. Geniş anlamda, konuşma özgürlüğü demektir: İnsanların ve medyanın, korkmadan, ceza görmeden, düşündüklerini söyleyebilme özgürlüğüdür. Gorbaçov'un reformlarının anahtarı olan Glasnost sayesinde, Sovyetler Birliği'nin yönetiliş tarzındaki yanlışlar ortaya çıkarıldı. Ayrıca, başka ülkelerle olan ilişkileri güçlendirildi.

Gulag: Rus devriminden sonra kurulmuş olan çalışma kampları. Stalin döneminde milyonlarca insan, bu kamplara gönderilmişti. Birçok insan, orada açlık ve yorgunluktan öldü.

Karaborsa: Denetim altındaki paranın ve kısıtlı yiyeceğin, yasal olmayan yollardan sağlanması.

KGB: Rusça'da, "Devlet Güvenliği Komitesi" sözcüklerinin baş harfleri. Sovyetlerin, güvenlik polisi.

Komünizm: Malın, özel değil, paylaşılarak kulanılmasını temel alan politik düşünce. Komünizmde - teoride böyleydi -mal öyle eşit dağıtılacaktı ki, zenginle yoksulun farkı kalmayacaktı. Toplumdaki herkes, kendi yeteneğine göre çalışacak; karşılığında, devlet onların gereksinimlerini karşılayacaktı.

Komsomol: Sovyet Komünist Gençlik Birliği.

Kremlin: Moskova'daki, Sovyet hükümetinin çalıştığı, duvarlarla çevrili bina.

Lenin, V.I.: 1917 yılındaki Rus Devrimi sırasında, Komünizmi iktidara getiren devrimci lider.

Merkezi Komite: Sovyetler Birliği'nde, Komünist Parti bünyesindeki politikayı yönlendiren komite.

Perestroika: Sözlük anlamı, "yeniden yapılanma" dır. Gorbaçov'un, Sovyet toplumu ve ekonomisini canlandırmak için yaptığı planları anlatmak için kullandığı sözcüktür.

Politbüro: Parti'nin Merkez Komitesi'nin"politik büro"su için kullanılan kısa ad. Sovyet politikasının önemli kararları orada alınırdı.

Rusya: Sovyetler Birliği içindeki en büyük cumhuriyet. Genel olarak Sovyetler Birliği, yerine de kullanılıyor.

Soğuk Savaş: II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan ve özellikle Sovyetler Birliği ile batının demokrat ülkeleri arasında bulunan kuşku, gerilim ve rekabet ortamı.

Sovyetler Birliği: SSCB'ne bak.

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin baş harfleri. Bu birliğe, Sovyetler Birliği ya da Rusya denebilir.

Stalin, Joseph: Sovyetler Birliği'ni, 1928 yılından, ölümüne (1953) dek yöneten komünist diktatör. Milyonlarca insanın ölümünden sorumluydu: Bunlar arasında, onun çiftçilik reformlarına karşı çıkan "kulaklar" denen varlıklı çiftçiler ve politik düşmanları vardı.

Yüksek Sovyet: Gorbaçov zamanına dek SSCB'nin meclisi. Üyeleri, Parti tarafından belirlenirdi ve her bölge için tek delege bulunurdu.

Zirve: Hükümet başkanlarının toplantısı.

Önemli Tarihler

1914 Haziran: I. Dünya savaşı başlar ve 1918'e kadar sürer.

1917 Rus Devrimi, Çarlığı devirir ve Vladimir Lenin başkanlığında komünizm rejimi kurulur. Komünistler, Rusya'yı I. Dünya Savaşı'ndan çıkarırlar.

1922 Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kurulur; Joseph Stalin, Komünist Partisi başkanı olur.

1928 Rakiplerini yok eden Stalin, Sovyetler Birliği'nde gücü ele geçirir. Endüstriye ve tarım ürünlerindeki artışı sağlamak amacıyla "Beş yıllık Planı" uygulamaya koyar. Daha sonraki sekiz yıl içinde, tarım politikasına karşı çıkan Kulaklar, yani varlıklı çiftçiler yok edilir ve köylüler, kolektif çiftliklerde çalışmaya zorlanır. Bu çalışma sistemi yüzünden kıtlık çıkar ve milyonlarca insan ölür.

1931 2 Mart: Mihail Sergeyeviç Gorbaçov doğar.

1939 Eylül: II. Dünya Savaşı patlak verir. Savaş 1945 yılına değin sürer. Almanya 1941 yılında Sovyetler Birliği'ni istila eder.

1949 Toprak üzerindeki çalışmaları nedeniyle, Gorbaçov'a "Kızıl Bayrak Nişanı" verilir. Lisede, Komünist Gençlik Birliği olan okul Komsomol'ünü yönetir.

1950-55 Gorbaçov, Komünist Partisi üye adayı olur. Hukuk okumak için Moskova Üniversitesi'ne gider ve 1952'de Parti'ye tam üye olur. Moskova'da, felsefe öğrencisi Raisa Maximovna ile tanışıp evlenir.

1956 Mihail ile Raisa'nın İrina adını verdikleri bir kız çocuğu dünyaya gelir.

1962 Gorbaçov, parti içinde, tarım organizatörü olarak çalışır.

1971 Gorbaçov, Parti'nin Merkezi Komite adayı olur.

1974 Sovyetler Birliği meclisinin, yani Yüksek Sovyet'in Stavropol delegesi olur.

1978 Merkezi Komite'nin, tarım bölümü başkanı olur.

1980 Daha fazla yetki vermek için, Politbüro üyeliğine seçilir. Kırk dokuz yaşındadır ve en genç üyedir.

1982 Sovyetler Birliği Başkanı ve Komünist Partisi Genel sekreteri, Leonid Brejnev ölür. Onun yerine KGB Başkanı Yuri Andropov gelir. Gorbaçov, Andropov'un yakın arkadaşı olur.

1984 Andropov'un ölümü üzerine, liderlik Konstantin Çernenko'ya geçer. Parti'nin, ikinci önemli adamı durumunda olan Gorbaçov, İngiltere'yi ziyarete gider.

1985 Mart:: Çernenko ölür. Onun yerine Gorbaçov, Parti Genel Sekreteri olur.

1986 Nisan: Dünyanın en korkunç nükleer kazası, Ukrayna'daki Çernobil reaktöründe gerçekleşir. Reaktör yanar.

1987 Mihail Gorbaçov'un *Perestroika* adlı kitabı yayımlanır.
Aralık: Mihail Gorbaçov, Başkan Reagan'la üçüncü kez buluşur ve nükleer silahların bir kısmından kurtulmak için anlaşma imzalarlar.

1988 Haziran: Özel parti konferansında, Gorbaçov, *perestroika* konusundaki planlarından söz eder ve Sovyetler Birliği'ni daha demokratik bir ülke yapmak istediğini söyler.
Ekim: Mihail Gorbaçov, elli yedi yaşındayken, Sovyetler Birliği Başkanı olur.

1989 Ocak: Macar parlamentosu, ikinci bir partinin varlığını kabul eden yasayı kabul eder. Böylece, Komünist Partisi'nin tek partili sistemine son verir.
Mart: Sovyetler Birliği, yeni meclisinin, yani Halkın Delegeleri Kongresi'nin üyelerini belirler. Parti patronları seçimlerde yenilgiyle karşılaşırlar.
Mayıs: Macaristan, demir perdenin kendi tarafındaki ucunu açarak Avusturya'ya uzanır.
Haziran: Polonya'da, yeniden yasallaşan Dayanışma, seçimleri kazanır ve Komünistler yönetimden çekilir.
Temmuz-Ağustos: Doğu Berlin'den birçok insan, Macaristan ile Avusturya arasında açılan demir perdeden kaçmaya çalışırlar.
Eylül: Macaristan, resmi olarak, Doğu Almanları, Batı Almanya'ya geçirmek için yardımcı olur. Doğu Almanya reform istemektedir.
6-7 Ekim: Mihail Gorbaçov, Doğu Berlin'i ziyaret eder ve Alman yöneticilere, Moskova'nın artık onları desteklemeyeceğini bildirir.
9 Kasım: Berlin Duvarı yıkılır.
10 Kasım: Bulgaristan'da, yetmiş sekiz yaşındaki Başkan Zhivkov, iktidardan indirilir; yerine gelen başkan, özgür seçim sözü verir.
17 Kasım: Çekoslovakya'da, Prag kentinde, gösteriler, polis tarafından vahşice bastırılır. Bu, daha büyük protestolara yol açar. Sonunda, Komünistler iktidarı bırakırlar.
3 Aralık: Malta'daki zirve toplantısında, ABD Başkanı George Bush, Mihail Gorbaçov'la anlaşarak Soğuk Savaş'ı, sona erdirdiklerini açıklar. Gorbaçov, daha sonra doğu Avrupa'daki değişiklikleri kabul eder.
10 Aralık: Çekoslovakya "barışçıl devrimi"ni ilan eder ve komünist olmayan bir hükümet iş başına geçer.
16-17 Aralık: Timisoara, Romanya'da, insanlar toplanarak bir rahibe yapılan hakareti protesto ederler; protestolar kanlı saldırılarla bastırılır.
21 Aralık: Bükreş'teki bir yarışta, Romanya Başkanı Nicola Çavuşesku, yuhalanır. Kalabalığın tepkisiyle Romanya devrimi başlar.
25 Aralık: Başkan Çavuşesku ile karısı Elena, kurşuna dizilerek öldürülür.

1990 Ocak: SSCB içindeki Rus olmayan cumhuriyetlerde, bağımsızlık istekleri başlar. Moskova, SSCB'den "boşanmanın" mümkün olabileceğini söyler.
Şubat: Moskova'da, üç yüz bin kişi, daha hızlı reformlar için gösteri yaparlar. Gorbaçov, Komünist Parti'nin, yönetimdeki tek parti olmaktan geri çekileceğini açıklar.
Mart: Gorbaçov, Sovyet Başkanı'nı daha fazla yetkilerle donatacak yasa tasarısı hazırlatır.
3 Ekim: Doğu ve Batı Almanya birleşirler.
15 Ekim: Mihail Gorbaçov'a Nobel Barış Ödülü verilir.

Bu Konuda Başka Kitaplar

Caulktins, Janet: ***The Picture Life of Mikhail Gorbachev***, revised edition (Mikhail Gorbaçov'un Resimli Yaşamı) (Franklin Watts, New York/London/Toronto/Sydney, 1989) 1988 yılına dek geçen olayları anlatır. Genç okurlar için hazırlanmıştır.

Gorbachev, Mikhail: *Perestroika* (Collins, London, 1987) Gorbaçov'un üslubu basit ve canlıdır. Planlarını rahatlıkla anlayabilirsiniz.

Medyedev, Zhores: *Gorbachev* (Gorbaçov) (Basil Blackwell, Oxford, 1986) 1985 yılına dek Gorbaçov'un yaşamı ve politik yaşantısı. Rus politikası oldukça karmaşıktır ve yetişkinler için bile,kitabın okunmasını zorlaştırmaktadır. Ama Gorbaçov'un çocukluğunu anlatan ikinci bölüm, bu zahmete değer.

Time-Life Books: *The Soviet Union* (Sovyetler Birliği), İngilizce'de dördüncü baskı. ("Library of Nations" series, Time-Life Books, Amsterdam, 1985). Sovyetler Birliği'yle ilgili, hem yetişkinler, hem de çocuklar için epey kitap yazıldı. Yetişkinlere hitap eden bu kitap, Gorbaçov'un iktidara gelmesinden önceki Sovyet yaşamını anlatıyor. Okuması kolay bir kitap ve harika resimleri var.

28 Aralık, 1989 tarihli *Independent*, "1989: Devrimler yılı"adlı bir ek verdi. Gorbaçov'un planını nasıl uygulamaya koyduğunu anlatıyor. 29 Aralık günü verilen ekte de, ülke ülke doğu Avrupa'dan söz ediyor.

1 Ocak, 1990 tarihli ***Times*** dergisi, bu konuya ayrılmış. Gorbaçov'u "On Yılın Adamı" seçen sayı buydu. Onunla ilgili makaleler çok iyi.

İndeks

Andropov, Yuri 35, 36
Arnavutluk 54
Baltık Devletleri 44, 45, 59, 61
Berlin Duvarı 8, 11, 50, 52, 61
  açılışı 9-10, 53-4
Brejnev, Leonid 26, 27, 30, 35, 59
Bulgaristan 54
Bush, Başkan George 12
Gorbaçov'la buluşması 5
Çavuşesku, Nicole 54-6
Çernenko, Konstantin 36
Çekoslovakya 6-7, 38, 54
Çernobil 43, 44
Demir Perde 50, 61
Demokratik Alman Cumhuriyeti 7-10, 50, 61
  ayaklanıyor 50-3
Doğu Almanya, Demokratik Alman Cumhuriyetine bak.
Dünya Savaşı II 17, 22
Estonya 44
Genç Komünist Birliği, Komsomol'e bak.
Glasnost 43, 44-5, 47, 49, 52, 59, 61
Gorbaçov, Başkan Mihail
  Batı'ya yolculuk 36
  Başkan Bush'la görüşme 5
  Başkan Reagan ile görüşme 46, 47
  doğumu 14
  eğitimi 17, 19-22, 24
  evliliği 21
  genel sekreter oluyor 36
  glasnost 43, 47-9, 59
  Kızıl Bayrak Nişanı alıyor 19
  Komsomol'e katılıyor 19
  Komünist Parti'ye katılıyor 20
  nükleer savaş konusunda 12
  nükleer silahlarla ilgili anlaşma 47
  Papa'yla tanışıyor 10
  perestroika 39, 42-3, 47-9, 59
  politik kariyeri 23-6, 35, 36
Gorbaçov, Raisa (kızlık adı Maximovna) 21, 23, 25
Gulag 15, 22, 23, 33, 61
Halkın Delegeleri Kongresi 49
KGB 22, 32, 35, 38, 44, 61
Komsomol 19, 22, 23, 61
Kolektifler 15-17
Komünist parti 17, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 34, 47,
  rolü 26, 31
  özel konferans 47
Kulaklar 15
Kızıl Bayrak Nişanı 19, 21
Lenin, Vladimir İlyiç 15, 22, 61
Letonya 44
Litvanya 44
Perestroika 39, 47-9, 59, 61
Polonya 54
Politbüro 26, 61
"Prag Baharı" 6-7, 54
Reagan, Başkan Ronald 38, 46, 47
Romanya 55-6
Rostropoviç, Mstislav ve Galina 32-33
Rusya, SSCB'ne bak
Sakharov, Andrei 44
Soğuk Savaş 12, 45, 61
  sonu 5
Soljenitsin, (????) Alexandr 32
Sovyetler Birliği, SSCB'ne bak.
SSCB 61
  Alman işgali (1941) 17
  devrim (1917) 15
  ekonomi 26-7
  sorunları 27-31, 38, 39-41
  endüstride gelişim 15-17
  Gorbaçov yönetiminde reformlar 44-5, 59
  kolektif çiftçilik 15
  Komünist Parti'nin rolü 26, 31
  yaşam 27-34
Yüksek Sovyet 24, 25, 49, 61
Stalin, Joseph 14-15, 19, 23, 26, 45, 61
kolektif çalışma planı 15

1980 yılma dek batı, ondan söz edildiğini duymamıştı. Kendi ülkesi olan Sovyetler Birliği'nde ülkeyi yöneten Komünist Parti üyelerinden biriydi yalnızca. Ama, 1985'te, Mihail Sergeyeviç Gorbaçov, Sovyetler Birliği lideri oldu. Ve beş yıl gibi kısa bir sürede, milyonlarca insanın yaşamını değiştirdi.

Hasta Sovyet ekonomisini iyileştirmek için, iki önemli kavram geliştirdi, "perestroika" (yeniden yapılanma) ve "glasnost" (açıklık). Sonuçta, Sovyetler Birliği, korku yönetiminden ve Sovyet askeri gücünün tehditinden kurtuldu. Doğu Avrupa'da, Rus tanklarından korkan uluslar, bağımsızlıklarına yeniden kavuştular. Soğuk Savaş sona erdi ve Mihail Gorbaçov, bu çalışmasından dolayı 1990 yılında Nobel Barış Ödülü'nü kazandı.

Mihail Gorbaçov, özgürlüğe önem veren bir adamdı. Dahi bir politikacı ve başarılı ilişkiler kuran bir kişiydi. Sovyetler Birliği, hâlâ birçok sorunla karşı karşıya ve bu sorunlar acılara, kargaşaya neden olabiliyor. Ama hiçbir şey, dünyayı, Mihail Gorbaçov'un değiştirdiği günlerin öncesine götüremez.

Bu dizideki kitaplar :

Abraham Lincoln
Albert Schweitzer
Bob Geldof
Charlie Chaplin
Dalai Lama
Eleanor Roosevelt
Florence Nightingale
Lech Walesa
Louis Pasteur
Mahatma Gandhi
Maria Montessori
Marie Curie
Martin Luther King
Mihail Gorbaçov
Nelson Mandela
Teresa Ana

ISBN 975-8030-06-X

